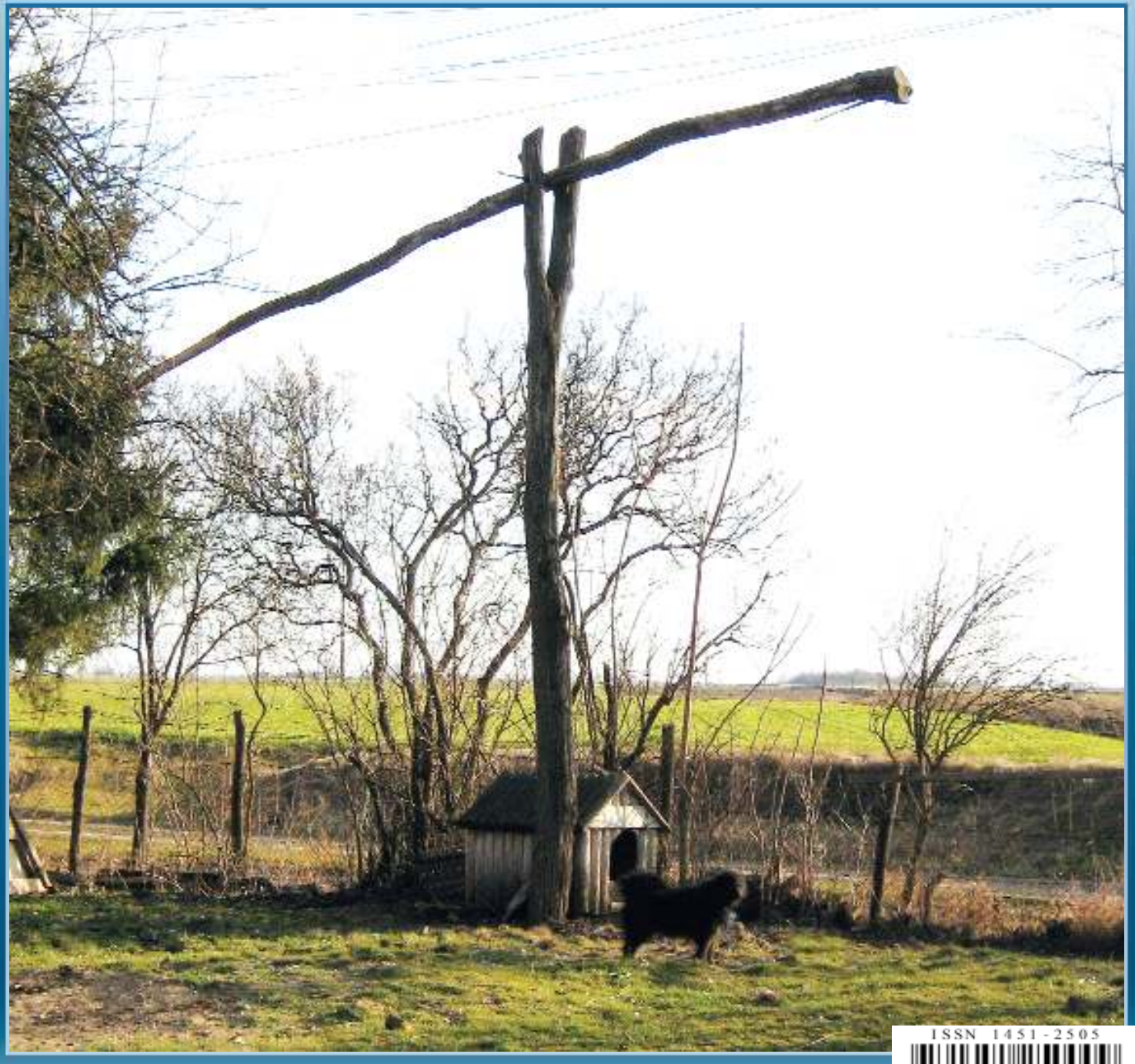
Informativno političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevacke-novine.com

Subotica, februar 2009. - Godina V - Broj 44 - Cena: 50 dinara

ISSN 1451-2505

9 771451 250009

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku – „Bunjevačka rič"

Radio Novi Sad – 100 MHz
vrime emitovanja: petak 22.00 – 22.30 sati
Radio Subotica - 89,6 MHz
Vrime emitovanja: subota 20.00 – 20.30 sati

Gledajte bunjevačku emisiju „SPEKTAR"
Televizija Novi Sad – II program
vrime emitovanja: subatom od 15.30, a repriza je naredne subate od 15.30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog novog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan kad je 1918. godine u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

Positite naše internet strane
www.bunjevci.org.yu

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTIČKOG GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
Bunjevačke Novine

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina V Broj 44
Februar 2009. godine
Cina 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavac:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC" i glavni i odgovorni urednik:
mr Suzana Kujundžić – Ostojić

Savit novina:
Mijo Mandić, Marija Šamu, Joso Poljaković

Tehnički urednik:
Ivan Stantić

Stalni saradnici:
Ana Vojnić Kortmiš, Livia Tričko Stantić, Joso Poljaković, dr Andrija Peić Tukuljac, Desa Kujundžić, Marija Horvat, Tanja Bošnjak, Nikola Sedlak, Dragan Tovarišić, Alojzije Stantić

Naslovna strana:
Marija Horvat

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@tippnet.rs

Tekući računi:
160-143270-73 i 335-16082-21

Štampa:
„KriMel" Budisava

Tiraž:
1.000

Dizajn:
Studio Trid Beograd

Distribucija:
„Štampa sistem" - Beograd, „North press" - Subotica, „Celtis" - Sombor, „Futura plus" - Zemun

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine:
Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5,
24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bns.scg@EUnet.yu,
bns.scg@panonn.net

Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put br. 10, 25000 Sombor
Telefon/fax: 025 428-939

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Zaćutile su tambure i pisma, prošla su prela. Ostalo je samo lipo sićanje na nji do slideće godine. Nastupilo nam je vrime korizme, tišine i duovnog pripravljanja za najveći kršćanski svetac – Uskrs. Korizma je vrime odricanja, tišine i razmišljanja o sebi i drugima. Ono pravo istinsko poniranje u sopstvenu dušu i savist. To je, čini se, svakom najteže. Vrlo lako prilazimo priko tuđi riči, dila jel nedila, osićanja, jel živi se brzo i ni za šta više nema ni vrimena ni volje. Ritko se zamislimo nad čijom nevoljom, a još riđe štogod uradimo da bi pomogli. Tušta tog rđavog natrevljalo se u ovi dvadesetak godina i jednostavno smo oguglali na sve što se trevlja. Kadgod je od 100 ljudi samo jedan bio rđav, danas ako od 100 nađete jednog valjanog imate sriće. Naši stari znali su za miru i u veselju i u povučenosti. Cigurno je tajna kadgodašnje dugovičnosti čeljadi bila baš u tom pametnom i odmirenom vladanju u životu. Znat sebi zapovidit, najveća je i najteža pobida. Odmirenost je cigurno put do savršenstava, kojem su jedni tako blizo, a drugi zdravo daleko.

Strana 4

Strana 5

Strana 6-7

Strana 8-9

Strana 15

Strana 17

Sadržaj

4
Bunjevci s obadvi strane granice
5
Tridesetak jezika – bogatstvo Srbije
6-7
Čuvo sam josag s knjigom ispod pazuva
8-9
Sombor – varoš za sve građane
15
Sastajanje, druženje i veselje
17
Somborsko prelo, lipo, najlipše
18
Veliko prelo je bunjevačko
22-25
Vita Đanina

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Godišnja pritplata je 420 dinara.
Platit možete na naš tekući račun: 335-16082-21 (Metals Banka) sa naznakom za pritplatu.
Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Platit možete na naš devizni racun: IBAN: RS35335007010004868865; SWIFT: MBSORS22 sa naznakom za pritplatu (Metals Banka).
Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

U BAJI IZLOŽBA SLIKA IZ SUBOTICE I SOMBORA

Bunjevci s obadvi strane granice

Granica koja je postavljena prija 90 godina podilila je Bunjevce. Postavljanjom ove izložbe braća iz „Bajskog trokuta" ponovo su bila zajedno, a čula su se i obećanja da će do slidećeg susrita doć ufriško

U Baji u Madžarskoj 17. februara održan je lip susrit Bunjevaca s ove i one strane granice. Upriličena je izložba umitnika iz Sombora i Subotice.

Na početku prisutne je pozdravio pridsidnik Nacionalnog vića Bunjevaca u Madžarskoj gospodin Mijo Mujić. On je kazo da je srićan što se izložba trevlja u Domu kulture nacionalni manjina Baje, di se nažalost još uvik ne spominju Bunjevci, al i to da će se oni za priznanje ko nacionalne manjine borit i dalje.

Aleksandra Medurić Kalčan iz Sombora je mnogobrojne positioce izložbe upoznala s umitnicima koji su ode izložili svoje radove:

Pavle Blesić, somborski slikar, je i ode kod kuće. On je rođen u Kaćmaru, di njegovi prici dosežu do 1847. godine.

Ivan Šarčević dolazi iz Subotice, a na ovoj izložbi pridstavlja slike, ulje na platnu i pastel. Slamarke iz Sombora su takođe izložile svoje radove u tehniki slame.

Josip Bošnjak, pridsidnik U.G. „Bunjevačko kolo" iz Sombora kazo je da ovo triba da bude početak jedne saradnje.

– Želja mi je da na ovoj zgradi Doma nacionalni manjina u Baji uskoro bude metnuto ime i naši Bunjevaca – istako je Bošnjak.

Mr Suzana Kujundžić – Ostojić direktorica BIC-a i urednica „Bunjevački novina" je pozdravila prisutne i kazala izmed ostalog:

– Dobro bi bilo da se povežemo i da budemo još jači u namiri da sačuvamo naše poriklo.

Ivan Sedlak, pridsidnik „Bunjevačke matice" iz Subotice je pozdravio prisutne, kako je kazo, u ime najstarije bunjevačke institucije osnovane 1934. godine.

– I sam naziv kaže da su okupljeni Bunjevci bez obzira di žive, radili na očuvanju istorije i jezika. Nadam se da će se ova naša saradnja pozitivno razvijat i da će se uključit stvaraoci Bunjevci iz Vojvodine i Madžarske – zaključio je Sedlak.

Izložbu je otvorio Révfy Zoltan, gradonačelnik Baje, i u svom obraćanju kazo:

– Ovaj naš grad je ponosan na svoju višenacionalnu sredinu u kojoj imamo nekoliko hiljada Bunjevaca. Bratska saradnja sa Somborom postoji već 42 godine, a od pre dve godine i sa Suboticom.

Med prisutnima bio je i Nađ Ferenc, glavni konzul u Subotici i Babić Janoš, pomoćnik konzula. Izložbu su propratili i lokalni mediji iz Baje. Razgledanje izložbe i druženje Bunjevaca s ove i one strane granice potrajalo je par sati u prijatnom divanu i nuz zakusku. Rastali su se s obećanjom da će ponovni susrit uslidit zdravo uskoro.

M. H. i S. K. O.

U MINISTARSTVU ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA OBILUŽEN MEĐUNARODNI DAN MATRENJI JEZIKA

Tridesetak jezika – bogatstvo Srbije

Nuz prisutvo pridstvanika svi nacionalni manjina u Srbiji, po prvi put obilužen Dan maternjeg jezika, a Bunjevce su pridstavili Nikola Babić, Mirjana Savanov i curica Bojana Savanov u bunjevačkoj narodnoj nošnji. Rič, pisma, čovik, lipota i cviće izabrano ko 5 najlipši riči u bunjevačkom jeziku

U Ministarstvu Za ljudska i manjinska prava Srbije, u Beogradu, 20. februara je obilužen Međunarodni dan maternjeg jezika, kojem su prisustvovali pridstavnici svi nacionalni manjina koje imaje svoje nacionalne savite u državi Srbiji. Najpre je Aniko Muškinja Hajnrih, državni sekretar za ljudska i manjinska prava, pozdravila skup i naglasila da je ovo prvi put da Ministarstvo obilužava ovaj dan.

Prisutnima se, posli tog obratio pridstavnik Kancelarije Ujedinjeni nacija u Beogradu, ko i šef Kancelarije Saveta Evrope u Beogradu, na engleskom jeziku. Zatim je svoje zanimljivo polusatno izlaganje imo dr Ranko Bugarski, profesor Filološkog fakulteta u Beogradu i pridstavnik Srbije u Komitetu eksperata Evropske povelje i regionalnim ili manjinskim jezicima. Svoje izlaganje je započo izrekom da je čoviku jezik duhovna domovina i da narodi jezik doživljavaju ko važan element svog identiteta. Med ostalim, on je kazo da je najveći broj jezika u svitu danas ugrožen.

– Od oko 6 hiljda jezika najmanje dve trećine su u nekom stepenu ugroženi. Računa se da do kraja ovog veka između 50 i 90 odstosto jezika u svetu može da iščezne. Po toj računici može da opstane oko hiljadu, čak hiljadu i po jezika. Najviše su ugroženi jezici sa najmanjim brojem govornika i sa odsustvom institucionalne podrške, zatim da li taj jezik figurira u javnoj i službenoj upotrebi.

Dr Ranko Bugarski je divanio o Evropskoj povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima i kako ona fukncioniše ako je država potpiše, a na kraju je dao i priporuke u kojem pravcu triba radit pripremajuć se za ulazak u Evropu.

– Niko ne misli da se u Evropu ulazi tako da se čovek odriče svog jezika, ali ne treba ni vezivati svoj identitet isključivo za svoj maternji jezik i etničko poreklo.

A onda u naredni više od sat vrimena, u ovoj sali zgrade Srbije na Novom Beogradu događala se ritka manifestacija na kojoj se divanilo na bar dvadesetak jezika. Jel, bezmalo svi pridstavnici nacionalni savita su pozdravljali i divanili na svom maternjem jeziku. Najlipši dio ovog pridstavljanja bio je kad je svako od nji tribo da izabere 5 najlipši riči u svom jeziku.

Isprid Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine prisutne je pozdravio Nikola Babić, njezin pridsidnik.

– Dame i gospodo, poštovana čeljadi, faljen Isus! U ime Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine najlipše vas pozdravljam i čestitam Međunarodni praznik, Dan maternjeg jezika. Uviren sam da ćemo i u buduće sarađivat, s nadom da ćemo ostvarit sva naša prava i nadležnosti koje nam po zakonu pripadaje – kazo je kratko Babić, a posli njega je za govornicu stala Mirjana Savanov, član Bunjevačkog nacionalnog savita i pridsidnik Odbora za obrazovanje. Pozdravljajuć prisutne naglasila je da joj je zadovoljstvo što mož to uradit na svom maternjem jeziku.

– Moj maternji jezik je bunjevački i bogat je lipim ričima, a najlipše su mi one u kojima se čuje pripoznatljiv glas: rič, pisma, čovik, lipota, cviće. „Čovek, kako to gordo zvuči"! Tako je kazo jedan ruski pisac i ja se sotim slažem, jel čovik je najlipše cviće u božjoj bašči, a rič je njegovo najlipše oruđe. Ako te riči složimo u pismu ko Duško Radović, onda je to beskrajna lipota i radost, bez obzira kojim jezikom divanimo. Po ikavici se svi Bunjevci pripoznaju, a meni je ovo drag jezik jel su tako divanili moj dida i majka, moji roditelji, a tako danas na časovima bunjevačkog divani i moja ćer. Kud ćeš veće radosti i lipote neg kad slobodno divaniš svojim maternjim jezikom u svojoj domovini, i niko ti se ne ruga, i niko te ne ruži što si drugačiji po govoru, i nije važno kojim jezikom divaniš, neg šta imaš da kažeš. Ova jezička šarolikost je lipota i bogatsvo Srbije i svi nas zajedno. Zato pozdravljam ovu manifestaciju i svima čestitam Međunarodni dan maternjeg jezika – zaključila je Mira Savanov.

Manifestacija je završena najlipšim dilom proslave, kad su dica, pridstavnici nacionalni manjina, al i odrasli, ako sa njima nisu došla dica, odeklamovali iste stihove Duška Radovića „Sve što leti htelo bi da leti", al na svojim maternjim jezicima. Bunjevačku nacionalnu manjinu pridstavila je Bojana Savanov učenica Osnovne škule „Matija Gubec", iz Tavankuta, obučena u nošnju od bilog šlinga. **V. M.**

IZ ŽIVOTA MARKA PEIĆA KOJI JE BUNJEVCE ZADUŽIO SVOJIM ISTRAŽIVANJOM I PISANJOM

Čuvo sam josag s knjigom ispod pazuva

Kad sam završio osnovnu školu moj otac je ocinio da triba da nastavim školovanje, pa sam upiso Građansku školu u Subotici. Moj otac je od svoje jedanajste godine bio sluga, pošo je u školu, al su ga oma izvadili i dali da služi, i on to nije želio meni. Kad nije bilo škule Marko je išo kući na salaš i pomago, ako ništa drugo ono čuvat josag , a onda je uvik nosio sa sobom niku knjigu čitat. Tako je pročito sve velike pisce, iako mu nisu tribali za školu

Marko Peić, iako u devedesetšestoj godini, još uvik se bavi istraživanjom i pisanjom tema o Bunjevcima i njevoj istoriji. U radnoj sobi je još puno stari knjiga i dokumenata koje nije stigo obradit i proučit. Zbog bolesnog oka, koje je, kako kaže, upropastio dugim radom na kompjuteru, nije više u stanju radit ko kadgod, pa kaže da će ostat dosta posla i za naslidnika.

U radnoj sobi su i fotografije njegove pokojne žene Vere, koja je bila glumica, ćeri Mirjane, poznate glumice i pivačice starogradski pisama, i sina Ivice koji je ko tehničar do odlaska u penziju radio na televiziji. Od sina Ivice ima unuku koja je završila muzičku akademiju.

Marko Peić se rodio u Ljutovu, na salašu, 1913. godine, i s radošćom nam je pripovido o svojem ditinjstvu.

– Mi smo bili siromaška seljačka porodica, i svi ostali su bili siromašni osim nikoliko nji koji su imali primnogo. Imali smo samo lanac zemlje, a od naše ograde svi iljadu lanaca bili su Peićevi, što imaje kapelu na Bajskom groblju. Kod njeg su moji roditelji radili, al nam nije bio rod. Bio je Madžar. Svi su ga krali, al ne možeš tog pokrasti kad ima iljadu lanaca zemlje. Naš salaš je bio prvi do Željezničke stanice Ljutovo, do nas je bio gostioničar Mijatov, a priko pruge je bio jedan Madžar, čiji se sin držo Bunjevcom. Otac mi se zvao Gabor, Gavro u bunjevačkom jeziku, a mater Veronika, Verka. Naša imena su Madžari onda pisali kako su oni tili. Mog oca su svi do smrti zvali Tome, jel se rodio na Svetog Tomu. Imo sam brata Stipana, starijeg 11 godina od mene, a izmed nas mama je rodila jedno žensko dite koje je umrlo. Brat je umro u 81. godini, otac u 81. godini, a mater u 70. godini. Tu sam, na salašu, išo čuvat josag, al sam i pomago u svim velikim poslovima, i onda kad sam išo u Građansku škulu i posli na Trgovačku akademiju u Suboticu. U Ljutovu sam završio osnovnu školu.

Pripovidajući o Ljutovu i ditinjstvu Marko Peić iznosi zanimljiv detalj.

– Ljutići su se prizivali ljudi koji su naselili ovaj prostor i po njima je Ljutovo dobilo naziv. Prema tom, naziv mista bi tribo bit Ljutićevo. Taj koji je sa madžarskog jezika naziv privo ko Ljutovo, nije dobro privo. To sam otkrio nedavno, kad sam knjigu o istoriji Šokaca, Bunjevaca i bosanskih franjevaca dao da se privede sa madžarskog na srpski.

Kad je završio prva četri razreda, onda je njegov otac odlučio da ga triba dalje školovat, a i bio je i dosta fizički slabačak za poslove na zemlji.

– Moj otac je počo sa 11 godina da radi ko sluga, i nije to želio meni. On je ocinio da moj brat nema interesa za školu, a na zemlji bi sve dobro uradio. Otac nije završio nijedan razred škule, pošo je u školu, al su ga izvadili i bio je sluga. A kad sam ja išo u građansku školu on je uvik, makar koliko radio napolju, volio zavirit šta ja učim. Jednog dana je razračuno definitivno dokle on zna i šta zna, a šta ja znam, dal učim ili ne. Slušaj, kazo je, meni bi dobro bilo da izračunaš koliko ću ja na našoj zemlji imat roda ako posijem ovo, ovo i ovo. A zemlja je išla ovako i onako, nije bila kocka. Kažem ja, probaću. Na kraju nisam znao izračunat. Kažem, baćo, ne zam ja to kad je ode klin, ode udubljenje, ode usko, tamo široko. Onda on kaže, sve to lipo triba sabrat, pa podilit na kocke, i onda izračunaš. I stvarno je tako. Nijedan razred nije imo, ali je imo logiku. Čito je novine do kraja. A moj brat za cilog života nijednu.

Četri razreda građanske škule Marko je završio sa dobrim ocina-

ma, al se onda postavilo pitanje šta dalje.

– Svi Bunjevci su krenili za popove u Zagreb, a ja nisam osićo potribu da budem pop, a s druge strane, mnogo tog drugog me je interesovalo. U gimnaziju nisam mogo jel bi moro polagat niku razliku, pa ako već moram učit, učiću na Trgovačkoj akademiji. To je bio izvanredan potez. Imali smo pet doktora nauka za profesore, učili smo dva strana jezika, francuski i nimački, a na tim časovima profesori su samo na tom stranom jeziku divanili, ništa srpski, osim ako privodiš. Dobro sam završio, al mogo sam rđavo proć, jel čim bi završili domaće zadaće oma bi se skupili kod mene. A stanovo sam kod majke u varoši. Majka Kata je imala izvanredan glas, ja sam spavo u kujni, a ona u sobi šlinguje i piva, najčešće svete pisme.

Marko se dobro sića da ji je bilo 19 drugova u školi, sve su to bila seljačka dica i nisu se svađali.

– Ni tamo u selu nije bilo svađe, makar je znalo bit mrtvi u gostioni kad se napiju, no, ja nisam išo tamo. Kad nije bilo škule očo bi kući, na salaš, radit, ako ništa drugo čuvo sam stoku. Otac je vodio računa koje od stoke ostavit, a koje prodat. Tad je seljak koji je živio od zemlje uvik moro dobro procinit šta će kupit, a šta prodat. Tako moj otac iznese kola čutaka prodat, i što dobije, za to kupi konca, i ovog, i onog, sve što je nana kazala da triba. Tako se kuća snabdivala. On nije uzajimo novac, jel, kazo bi, to bi ja njemu moro vraćat u džep, a onda ću opet ostat bez novaca. Bolje malo pomalo kupovat. Ja sam već završio akademiju i radio, a i onda smo imali samo 8 jutara zemlje.

Mama je bila prava Bunjevka domaćica, al je radila i u polju i na salašu.

– Sve je zavisilo koje je doba godine bilo, jel je tribalo na njivi okopavat, kosit... Kuvalo se raznoliko, od mesa najviše živina, a kad se polako doguralo do tog da smo imali svinče, bilo je i tog mesa, al to je bila ozbiljna i teška rana koju sam ja slabo ijo. Nediljom obično jedno pile, pečeno il na paprikaš, a drugim danima čorbe, nasuva, uglavnom s makom i s krumpirom i tako štogod. To je bilo najjeftinije, a držalo je. Kruv je mama sama pekla, imali smo krušnu peć koju su roditelji zatekli na tom starom salašu. No, otac je popravio sve, bio je zdravo vridan i vešt.

I ponovo Marko Peić vraća divan na svog oca.

– On je bio dvi godine zarobljen u Rumuniji, a dvi godine u Francuskoj. Pito sam ga, kako niste naučili bar jedan jezik. Kad da naučim kad sam moro ustajat ujutru u 4 i ić na njivu radit po cili dan, odgovorio bi mi.

O gazdama Marko Peić ni sad nema lipu rič, a najbliži je bio već pomenut Peić, čija je zemlja bila i izmed njevog salaša i željezničke stanice u Ljutovu.

– Jednog dana on zove mog oca: slušaj, tako je nezgodno, prilazimo prugu zbog tog, a to nema jedno lanac zemlje. Neg, ti da uzmeš dva lanca u srid moje zemlje, kogod je to imo pa mu prodo. Oću da spojim, pa ti meni da daš ovo, a vi da odete tamo. Na to moj otac kaže, ja neću da minjam ništa. I tako smo ostali na našem salašu. A baš zato što smo bili tako blizo željezničke stanice moj otac puno puta nije stigo na voz. Od kuće je krećo kad je vidio da je voz pošo iz Tavankuta, a događalo se da niki put voz kasni, pa onda ubrza da sustigne vrime, i moj otac tako ne stigne.

Marko je lako i dobro učio, pa mu je ostajalo vrimena da čita iako mu to nije bilo obavezno za škulu. Tako je pročito sve velike pisce, što se primećivalo po najvišim ocinama za pismene zadaće.

– Uvik sam nosio knjige sa mnom da čitam dok sam čuvo stoku. Neću nikad zaboravit, pono sam Tolstoja pod pazuvom, onda sam već išo na trgovačku akademiju, kad izađe žena nadzornika pruge, jel sam josag tiro isprid željezničke kuće. Izvinite, molim vas, šta to nosite pod pazuvom, pita ona, uvik imate niku debelu knjigu. To je knjiga koju čitam, odgovorim. To čitate, pitala je. Knjige sam pozajmljivo iz subotičke biblioteke i zdravo sam pazio da vratim na vrime. Posli tog kad bi me vidila samo je gledala pod kojim pazuvom nosim knjigu.

– U građanskoj školi, iz računa, niki put sam znao, a niki put pogrišim. Kaže jednom moj bać̣o, šta si ovo napiso? Uvik je gledo šta ja radim. Otkud to, ne znam, 13 puti 4, otkud da se dobije ova brojka, probaj još jedared. Imaš deset prstivi na rukama, a imaš još prstivi, pito me je. Imam. Ajde, nabroj onda. Bio je jako inteligentan i šteta je što nije išo u škulu.

Marko Peić, dok je išo u škulu nije znao kojim poslom će se bavit jednog dana.

– Veze nisam imao da me kogod pogura i priporuči. Trgovačka akademija je bila jaka i visoko stručna škula, to sam svatio i kad sam puno kasnije upiso Ekonomski fakultet u Beogradu i vidio da smo mi daleko isprid u pogledu niki znanja koja profesori ode pridaju.

U njegovo vrime, znači nakon Prvog svitskog rata, u školama se učio srpski jezik, odnosno ekavica.

– Kod kuće smo divanili bunjevački, u školi srpski, a pisalo se ćirilicom. No, ja sam od prvog razreda pa do kraja piso latinicom i niko mi nije ništa kazo zbog tog. U školi ništa bunjevačkog nije bilo, i ne da nije bilo, neg i što je bilo ukinuto je. Postojala je muška gimnazija u Subotici, u kojoj su Madžari držali nastavu na bunjevačkom jeziku, a posli oslobođenja Skupština je ukinila bunjevački u školama. Biskup Rajić je sa još jednim poslanikom išo u vladu i tražio da se opet uvede bunjevački u škole, al su odbijeni.

B. E.

(nastavlja se u slidećem broju)

BIOGRAFIJA MARKA PEIĆA

Rođen je 4. jula 1913. godine u Ljutovu. Završio je Državnu trgovačku akademiju u Subotici, a posli Drugog svitskog rata je steko visoku spremu bankarsko-finansijske struke, radio je 25 godina ko direktor u bankama. Pisanjom se počo bavit još ko sridnjoškulac, a jedno vrime je bio urednik časopisa „Bunjevačko kolo". Godine 1943. objavio je knjigu sabrani bunjevački pisama „Hiljadu bećaraca". Nakon Drugog svitskog rata postavljen je u novopokrenute novine „Slobodna Vojvodina", današnje „Subotičke novine", di piše i novinarske tekstove. S pisanjom prikaza pozorišni pridstava, opereta i opera Narodnog pozorišta bavi se i kasnije. Ko direktor banke saradivo je u mnogim stručnim privredno-finansijskim časopisima, a bio je niz godina i urednik časopisa „Privrednik" u Subotici.

Pisanje nikad nije napuštio, pa se pod pseudonimom Kerčanin često javlja u nediljnoj štampi, piše satirične osvrte o našoj svakodnivici. Godine 1968. inicira ponovno održavanje žetveni svičanosti „Dužijance" ko gradske kulturno-turističke manifestacije.

Odlaskom u penziju 1973. godine, s funkcije potpridsidnika Skupštine opštine Subotica, potpuno se posvećiva pisanju. Tako u saradnji s Grgom Bačlijom izdaje „Rečnik bačkih Bunjevaca" 1990. godine, a četri godine kasnije „Imenoslov bačkih Bunjevaca". Godine 1996. izdaje smijačne pripovitke „Luka Kerčanin", a slideće godine opet sa Grgom Bačlijom izdaje „Narodne umotvorine bačkih Bunjevaca". Iste godine izlazi knjiga „Poetska slagalica", a 1998. godine „Javorova smrt", ep nasto prema motivima „Slave", istorijskog epa Blaška Rajića. Godine 2001. Marko Peić objavljiva pisme „Mladom naraštaju" i „Za svako vreme, epigramske teme". Sad čeka izlaženje novog, dopunjenog izdanja bunjevačkog ričnika, za koji je prikupio građu od 3.000 riči.

DIVAN S GRADONAČELNIKOM SOMBORA DUŠANOM JOVIĆOM

Sombor – varoš za sve građane

Nakon što je lanjske godine Somboru posli gotovo jednog vika vraćen status grada, za novog gradonačelnika je izabran dvadesetdevetogodišnji mr Dušan Jović, koji je sotim postao ne samo najmlađi gradonačelnik u istoriji Sombora, neg i trenutno najmlađi gradonačelnik u Srbiji. Da za obavljanje ove funkcije mladost, zbog svoje pokretačke energije, triba smatrat pridnošću, a ne hendikepom, brzo su se uvirili svi, pa i oni najskeptičniji. Za samo nikoliko miseci, mladi i harizmatični Dušan Jović je ispunio sva svoja obećanja data prilikom priuzimanja funkcije gradonačelnika i pri tom osto doslidan u svojem nastojanju da Somboru vrati kadgodašnji sjaj.

Šta je to što Vas je opridililo da se posvetite politiki i samim tim napravite pauzu u uspišnoj glumačkoj karijeri?

Kao i većina građana, imao sam potrebu da dam neki svoj doprinos tome da ovaj grad bude bolji nego što je to bio do sada i pri tom sam pomislio da bih povodom toga mogao da učinim neke konkretne stvari. Sticaj političkih okolnosti je bio takav da sam, dakle, bio tu gde jesam, u Demokratskoj stranci, i da je ona pobedila na izborima. U nekim našim međusobnim dogovorima je došlo do tog rešenja da ja budem danas na ovoj funkciji. Što se glumačke karijere tiče, veoma mi je žao što ne mogu paralelno da radim i jednu i drugu stvar, jer imam previše obaveza, ali kada završim sa ovim poslom, svakako imam nameru da se vratim svom pozivu.

Kad ste priuzeli funkciju gradonačelnika, bili ste realni u svojim obećanjima, te ste sve što ste obećali do sad i ispunili. Kaki su Vam daljni planovi i šta su Vam prioriteti?

S obzirom da je ovo, kao što nam je svima poznato, jedna vrlo krizna godina, pa je samim tim i budžet tako koncipiran i pažljivo sročen. Gledali smo da budemo što realniji u proceni, jer još uvek ne znamo kakav će efekat ta kriza imati na nas. Naše opredeljenje je da najpre završimo projekte koji su započeti u 2008.god., a naročito kada su u pitanju projekti finansirani iz Fonda za kapitalna ulaganja. Tu prvenstveno mislim na glavnu ulicu i na još 40-ak projekata koji treba da se završe: rekonstrukcije nekih puteva, hale u naseljenim mestima i sl.. Dakle, sve te projekte koji su započeti u 2008. god. je realno očekivati da se završe u ovoj 2009. god. i to je najvažnije. Treba opet biti obazriv u svojim obećanjima, a ako se stvore povoljni uslovi, otpočećemo i neke nove projekte. Krajem prošle godine, kada nam je u poseti bio ministar za infrastrukturu Milutin Mrkonjić, obećano nam je da ćemo dobiti sredstva za nastavak radova na obilaznici koja spaja Kljajićevački i Apatinski put, kao i za „presvlačenje“ puta Sombor- Kljajićevo. To bi, takođe, trebalo da bude u ovoj godini završeno.

Sombor je grad zelenila, kulture i sporta, a prija svega to je multietnički grad u kojem žive 23 različite nacionalne zajednice, zanima nas kako Vi sotog aspekta vidite život u Somboru?

Uvek ističem upravo to da je Sombor grad zelenila, kulture i sporta, a da je multietničnost velika vrednost ovoga grada. Ja sam veoma ponosan što u našem gradu živi toliko različitih nacija i što pri tom sve te nacije žive lepo, u prijateljskim odnosima, poštujući se međusobno. To je jedno veliko bogatstvo Sombora. Ta raznolikost nacija daje poseban šarm ovom gradu.

Med nacionalnim manjinama koje žive u somborskoj opštini, treća po brojnosti je bunjevačka. Koliko ste Vi upoznati s kulturom i tradicijom ovog naroda?

Upoznat sam dosta, jer živimo zajedno i dovoljno je samo da se podsetimo činjenice da su upravo Srbi i Bunjevci zajedno izdejstvovali status ovoga grada, odnosno kupili status grada od Marije Terezije. Dakle, te dve nacije su nekako sudbinski povezane. Prema tome, ja veoma dobro sarađujem sa Bunjevcima, kao uostalom i sa pripadnicima svih drugih nacija. Znači, u velikoj meri sam upoznat ne samo sa bunjevačkom, već i sa tradicijom i kulturom svih ostalih nacija, jer to je kultura i tradicija Sombora i to je ono što je najbitnije, jer svi mi zajedno činimo ovaj grad.

Da li ste zadovoljni s njegovom prezentacijom i zastupljenosti u kulturnom miljeu Sombora?

Sombor pruža priliku svim nacionalnim zajednicama da zauzmu jedan deo prostora i u medijima i na bilo koji drugi način. Samim tim, verujem da Bunjevci ni na koji način nisu ugroženi što se toga tiče. Naravno, uvek može više i bolje, ali mislim da je trenutno to na jednom pristojnom nivou.

Na lanjskoj Dužionici, jednom od najlipši bunjevački običaja, ste izjavili da bi ona ubuduće tribala bit gradska manifestacija. Čelnici Udruženja građana „Bunjevačko kolo”, koje je nosilac cilog projekta, su se složili. Nas zanima da li ste s njima po tom pitanju postigli do sad kaki konkretniji dogovor?

Smatram da je Dužionica praznik celog grada, bez obzira što ona pripada toj nacionalnoj zajednici. Takođe, tom prilikom sam istakao i to da nema smisla da se drže dve Dužionice, da se u različitim terminima dolazi kod mene na primopredaju hleba, pa sam predložio da ove godine to bude u istom terminu. Mislim da je besmisleno da se međusobno na bilo koji način delimo, jer ipak svi smo mi prvenstveno građani Sombora.

Pošto Dužionicu smatrate gradskim praznikom, da li to znači

da će grad ubuduće učestvovat u finansiranju iste?

Verujem da će ove godine biti izdvojena sredstva za finansiranje i te manifestacije.

Da li med projektima koje finansira gradska uprava ima mista i za projekte U.G. „Bunjevačko kolo", ko jedinog pridstavnika bunjevačke nacionalne manjine u Somboru, jel ko što već znate većina drugi nacionalni zajednica dobija pomoć i od Srbije i od svoji matičnih država, dok je Bunjevcima Srbija matična država, pa se zbog tog često nalaze u finansijski nepovoljnijoj situaciji od ostali?

Naravno da ima. Ima mesta za sve. Ove godine smo prvi put do sada, po ugledu na neke mnogo efikasnije uprave, napravili to da se sva sredstva raspoređuju konkursom. Svi imaju pravo da učestvuju na njemu, a najkvalitetnijim projektima će biti dodeljena sredstva. Formirana komisija će prilikom razmatranja projekata uzeti u obzir i to da je U.G. „Bunjevačko kolo" jedini predstavnik ove nacionalne manjine u Somboru i sve ovo ostalo što je navedeno u pitanju.

Vaš prithodnik, dr Jovan Slavković je U.G. „Bunjevačko kolo" i GKUD „Ravangradu" tokom svojeg mandata u više navrata obećavo odgovarajuće prostorije za rad, međutim oni do sad nisu dobili nikako pravosnažno rišenje. Da li će se gradska uprava bavit rišavanjom tog problema el će sve ostat samo na ričima?

Više puta sam razgovarao sa predstavnicima i jednog i drugog društva o tom problemu. Nekakvo rešenje ćemo sigurno pronaći. U trenutku kada je dr Slavković obećao ovim društvima dodeliti zgradu bivše štamparije, to je verovatno bilo najpovoljnije rešenje, međutim mi imamo neke druge planove sa tim objektom. Ali, to ne znači da će „Bunjevačko kolo" i „Ravangrad" ostati bez prostorija, jer postoji mnogo drugih adekvatnih prostora za tu namenu. Ja sam im obećao pomoći u rešavanju tog problema i ispuniću svoje obećanje.

T. Bošnjak

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

Posli prela dolazi korizma

Februar je već na kraju al da se kaže malo i o njemu: to je zimski misec a najviše ga se spominjemo čerez prela, koja su se pravila najviše u to vrime. Rič prelo je postalo od riči presti, kad se uveliko na sve strane prela vuna, pamuk, lan i konoplja. Oduvik su Bunjevci održavali Veliko bunjevačko prelo s igrankom, pa familijarna prela di su udomljena dica išla kod svoji roditelja na prelo. Kad roditelji više nisu živi, onda su braća i sestre išli jedni drugima na prelo. Kadgod su se komšije više viđale i pazile, to se kadgod zvalo komšijanje. Tu su se skupljale žene i cure na jedno misto nji više, a svaka ponese svoje predivo, pa tako u divanu, šali i pismi brzo prođe vrime i tušta napredu Muškarci su se zabavili kartanjom, ručnim radom: pleli starice, košarove, mrvili kuruze na stočiću i sl. a častili se vinom, kuvanim kuruzima, pečenom bundevom i sl. Na tim komšijanjima igre i svirke nije bilo. To je vrime poklada kad se dobrog kuvalo i peklo.

Nediljom se za mlade pravile igranke sa svircima, a najveselije je bilo na Debeli četvrtak. To je bio dan za šalu i veselje, kuvalo se mesa, pekli se fanki, a virovalo se da na taj dan triba ist devet puti pa nećedu bit mršavi i žgoljavi, jel to kadgod nije bilo u modi kogod sad. Poklade su bile kad duže, kad kraće al uvik do Čiste sride. Tri dana prija čiste sride se zvala prvi, drugi i treći dan poklada. Sva tri dana se slavilo. Pravila se prela i igranke al se kazalo, koji stariji momak se ne oženi do poklada da će morat vuć panj od salaša do salaša pa još di ima stariji neudati divojaka koje ćedu poljubit panj, a to je sve bila šala. Na Čistu sridu počima velika korizmena post koja traja sedam nedilja. Posli Debelog četrvtka počimo je post, iskuvavali su se sudi. Žene su to radile s lugom, lušijom da na njima ne ostane ništa masnoće, jel su se u pokladama dosta umastili. Na Čistu sridu se išlo u crkvu di se obavilo pepelanje zato se i zove pepelnica. Pepelanje nas sića da smo zemlja i da ćemo se opet vratit u zemlju. Na Čistu sridu se kuvala soparna čorba s paradičkom, pekla se suva pogača i krumpir u kori i pucale se kokice, tušta čeljadi su sušili (stroga post). U korizmeno vrime mislimo i na svoju dušu. Bio je običaj da se u korizmu ljudi odreknu kakog poroka za čega su bili zdravo vezani: pušenja, pića jel kartanja. U pokladama se ila jaka rana, a nisu se radili teški poslovi, pa je post dobro došla. U crkvu se išlo sridom el petkom di se obalazio i molio put križa, a ako je crkva bila zdravo daleko onda se išlo pod križ a i kod kuće se molila žalosna krunica. Igranke veselja sa svirkom i svatovi su bili zabranjeni u sveto korizmeno vrime. Mladi su se u korizmi skupljali i pravili kojikake sigranije narodni sigara i loptanja, a to sve brez velikog veselja. Dok još nisu počeli poljski poslovi, mladi su se skupljali uveče jedni kod drugi na kokice. Domaćini napucaje kokice pa se tako zabavljaje i sigraje kojikake sigre: diljka, šickanja, lekovanja, kurjačanja, okreni se buvo i drugo. A ima kad su pripovidali bunjevačke narodne pripovitke i odgonećivali zagonetke i pitalice. To je trajalo do ponoći pa su se razišli kući. U korizmu se oblačila malo ugasnija i crna ruva, a ruva vidna i s izdrečeni šarama u korizmi se nisu nosila. Tako je prolazila korizma. Češće se išlo u crkvu i više se Bogu molilo. Cvitna nedilja je radosan dan. Ujutru se umivalo s mladim zelenim žitom, u crkvi se svetila cicamaca. Ima ko je na taj dan kuvo i mesa, a pravile se i zabave za mlade. Sad se već počelo divanit o Uskrsu šta će kome kupit, ruvo jel papuče, i koja će kaki kolača peć. A momci su se dogovarali kako će i diće polivat cure.

Ana Vojnić Kortmiš

DRAČOVI KOJI JE KADGOD BILO OKO SVAKOG SALAŠA

Drač – Božje drvo

Kad su se odjedared više naši stari doselili u ovaj kraj, zajedno s josagom, najčešće su ji smistili u velike pustare oko varoši u kojima onda nije živio narod. Čim su raspakovali bućur latili su se sebi i josagu udesit misto na kojem će živit, di će noćivat i sklonit se od nevrimena

Vamo naši stari nisu došli sa šatrama, jel nji nisu hasnirali ni u starom kraju, pa su morali zbrzano napravit, udesit smištaj od onog šta njim je nudila ova ravan.

Čeljad koja su ode živila od prija su skontala da je za friški smištaj zemunica najpodesnija i najbrže je mogu napravit za duže vrime. Za nju su iskopali jamu i za dan-dva je iznutra ocigljali. Dok su se bakćali oko jame za to vrime su iskrojili dračove okrugljače za krov i nasikli trske za krovinu. Dva velika Božja dara, drač i trsku, imali su na dovat u ravni, pa su za nikoliko dana napravili krov nad glavom. Toliko znamo po sačuvanim tragovima i usmenoj predaji.

Da je tako bilo donekle pokazivaje i ušoreni salaši poređani nuz drumove i atarske putove po gredama oko dolova. Na tim mistima ima tragova najstariji salaša, koje su nabijali kad su počeli napuštat zemunice i putrije.

Drač u ovom kraju

Drač, bagrem el akacija su mu tri od ode više poznati imena. Potiče iz Kanade, otkaleg se raširio po Evropi i dalje. U Evropi najviše raste u podunavskim zemljama, dobro mu pasira osridnje vruća klima i piskovita i rastresita zemlja. U našoj ravni on je najčešće drvo. Dobro se primio i u nižim brdovitim krajovima di raste u šumama, al i obaško posađen. Drač mož narast uvis i do 20 - 25 meteri. Vrimenom su ga ljudi počeli sadit u krajovima di su š njim vezali tla. U našem dilu atara s gornjaka, dračovim šumama su zaustavili navijavanje piska po crnoj zemlji, kad su 1781. g. počeli pošumljavat rubove piskova, najviše fićkavca.

Naši stari su dici utuvili u glavu da čovik drvo ne sadi za se već za potomke, baš ko što je naslidio većinu drva koje je izhasniro. Salašari su drač sadili oko salaša, na svakom podesnom mistu, jel su njegovo drvo hasnirali za tušta koječeg. Dračova je bilo najviše, pa su usive u ravni zakrilili od jaki vitrova, koji su zemlju manje isušili i tim povećali rod litine. Drač u odranjivanju nije zahtivan, al mu dobro padne ako se prve tri-četri godine u kanikuli katkad zalije. Kadgod ga salašari nisu morali zalivat jel su podzemne vode bile visoke, a dračova glavna korenova žila raste duboko, zato ni najjača ampa ne mož izvalit drač. On dobro podnosi sušu. Dok raste u prvi nikoliko godina triba mu potkresivat dolnje grane i tako tirat krunu da raste uvis, da izmed debala mož komotno ić.

Salašari su drač sadili oko salaša, na svakom podesnom mistu, jel su njegovo drvo hasnirali za tušta koječeg. Dračova je bilo najviše, pa su usive u ravni zakrilili od jaki vitrova, koji su zemlju manje isušili i tim povećali rod litine. Drač s prolića med svim drvima poslidnji kreće. Zato mu mraz ne mož naudit, čak ni poslidnji mraz oko smrznuti svetaca (Pankracije, Servacije, Bonifacije – 12. 13. i 14. V.).

Hasna od dračovog cvata

Tušta mož naređat kaka je bila velika hasna od dračovog drveta, kojeg danas većinom hasniraje za ogriv, a tu i tamo za kojekake stupove i sl. Malo čeljadi znadu koliko veliku hasnu čelari imadu od dračovog cvata.

• Dračov cvat lipo mriši, za ilo ima dobar šmek, dica ga rado idu, a najbolji je ispečen na prezli.

• Drač procvata bliže kraju maja i cvata samo desetak dana, al i za tako kratko vrime mož dati tušta cvitnog prava koji maticu čela potiče da snese što više jaja i tako mladim čelama naglo bogati roj. Kad se potrevi vrime da je ajer brez vitra, a sunčan dan, s oko 25 stepeni, a da je prija tog rominjala el padala kiša, onda njegov cvat obilno luči nektar, cvat dobro medi. U takoj priliki jači roj čela, s najviše čela izletnica koje unose cvitni pra i od nektara prave med, mož za jedan dan unet u košnicu i do desetak kila meda. Taki dani su zdravo ritki, al kad se ta tri činioca poklope, onda čelaru padne kašika u med, dobro se ohasni.

Dračov med ima dobru proću, ljudi ga vole, iako po kakvoći manje vridi neg po niki drugi medovi, npr. livacki, el cincokritov.

• Naši stari su dračov med u narodnom ličenju hasnirali protiv malokrvnosti i za smirenje živaca. Teju od dračovog cvata su pili za iskašljavanje nazeba, a teju od mladog osušenog lista su pili kad njim je žuć pravila nevolju. Njegova teja je pomogla i čeljadetu da lakše svari jaku i masnu ranu.

Hasna od dračovog drveta

Kad god je salašar štogod drveno uzo u ruku el drveno dodirnio, bilo je to skoro sve od drača. Uvertali su se kako da od njeg izhasniraje svaki komad, od najsitnije grančice, do panja.

• U najstarijim salašima, dok još nisu počeli donesivat građu od četinara iz šuma u Erdelju, a posli i iz drugi šuma, slimena i gredice su pravili od dračovi okrugljača; ograda ledine od dračovi cipalja i stupovi i pojasaci korlata nadžive i onog ko ji je napravio; parasnička kola, sonca, tragač i sl. su dračova; najveći dio sermaja su pravili od drača: roljku za roljanje zemlje, babu diljaču, babu za plug, listve itd.; u đermi za kopan bunar dračova je soja, đermac, šiba, ram rovaša i na dnolu u vodi kada; atarski križovi i križovi prid rakama i kriptama najduže traju od drača; od 1869. u panonskoj ravni su za prve gvozdene putove šlipere pravili od dračovog drveta, posli od hrasta i brista; za većinu ručnog sersama sapišta su pravili od drača itd.

CVAT KO ILO

Nikoliko puti sam prijatelje počastio na prezlu i ispečenim dračovim cvatom. Nisam njim kazo šta će ist. Kad su ga koštali, nisu mogli pogodit kako je to ilo, a kad sam njim kazo šta su ili, iznenadili su se da je dračov cvat ispečen na prezli tako dobrog šmeka.

Rad sve naređane hasne drač su kadgod najčešće sadili u našoj ravni. Posli II svitskog rata kako su počeli nestajat salaši i salašari su se počeli odvikavat od nasliđenog adeta da na misto izvađenog drveta, kojeg su talovali, posade novo drvo. Kako su napuštali salaše, njeve gazde su povadili dračove i najčešće ji ispilali za ogriv.

Malo je današnje čeljadi koja su se latili i oko svoji salaša posadili dračove, pa mlade dračnjake na ritko mož vidit.

Rad velike hasne naši stari su tumačili da je drač Božje drvo, možda i zato jel su podikoji virovali da su Isusu krunu ispleli od dračovi grančica s bocama.

A. Stantić

PENZIONERSKO VRIME DOBRO I DA SE PRITRESU SIĆANJA

Ispunjen i lip životni vik

O vrimenu kad je humanost bila tako normalna pojava pripovida nam Terezija Tumbas

Tereza Tumbas je rođena prija 72 godine u Beogradu. Mama je donela 1941. godine u Suboticu na Bajnat kod majke. Tu je odrasla i išla u škulu „Sonja Marinković". Ni se dalje škulovala divani nam Teza: S nepuni 18 godina zaposlila sam se u fabriku namištaja i izučila za politirku. Lipota moje mladosti je u putovanjima i druženju. Tamo sam od 1953. do 1957. godine igrala folklor u „Bratstvu", a u to vrime nam je sviro Pere Tumbas Hajo. Š njim smo obašli cilu Jugoslaviju. Imala sam tu čast da mi Hajo svira na osamnajstom rođendanu i to kod mene u kući.

Lipa mladost i zabava

Na igranke sam krenila s 18 godina. Mojeg Belu upoznala sam 1956. godine u kafani, u današnjem „Jadranu", a slideće godine sam za njeg uskočila. Bela je u to vrime bio jedan od najbolji tapetara i lipo je zarađivo. U varoši smo išli na najbolja i najskuplja mista u „Belu lađu", „Jagnje", „Spartak", „Zagreb", „Beograd". Svugdi se kadgod više slavilo, rado se sićam proslava u našoj fabriki. Bela je radio u fabriki namištaja koja se onda zvala „Matko Vuković", a posli je od nje postala „Budućnost". Ima stvari s ti proslava koji se i dandanas sićam ko da su juče bile.

Promina posla

Nije teško vrime u državi samo sad, bilo je i šezdeseti godina, pa je tako dosta nas dobilo otkaz. Šta ćeš od čega se živit mora, tako je tušta nas krenilo u šverc. A onda sam imala sriće i zaposlila se 1969. godine u bolnici. U početku sam prala epruvete, nastavila je Teza svoju životnu pripovitku. Ni tu nisam ostala do kraja, moje slideće, i poslidnje, radno misto bilo je servirka na odillenju za transfuziju krvi subotičke bolnice. Tamo sam opravila cigurno oko milion sendviča. Mnogim davaocima krvi ti su sendviči ostali u sićanju ko najbolja rana. Jedared je jedan davalac toliko sendviča uzo da su posumnjali da meće u tašku. Al borame nije, sve je on to poijo.

Kadgod se krv češće davala neg sad, radilo se tušta i po selima i vikendom. Tamo osamdeseti godina organizator poslova bila je dr Etela Rajčić, šefica Transfuzije, koja je bila baš stroga, al nam nije smetalo radilo se vrlo složno i odgovorno. Za te dodatne odrađene dane dobijali smo na poklon lipa putovanja. Ti davni godina u Subotici se krv darivala 18.000 puti. Žene smidu dat krv svaka četri miseca, a muškarci svaka tri miseca. U „29 novembru" smo imali akciju. Oni su tamo nasikli velike komade salame a i kruva. Bilo je za nevirovat da su radnici davaoci krvi ili naše sendviče i pitali kaka je to salama. Pokazli smo njim da je to ta ista tirolska salama koju su njim njeve kolege nasikli. Uvik se vodilo računa da budne friškog kruva, ujutru već u 4 sata bili smo u Fidelinkinoj pekari da priuzmemo vruć kruv. Za nas su davaoci krvi bili na prvom mistu, tako nas je učila dr Rajčić. Oni su morali otić zadovoljni, raspoloženi, siti i napojeni. Liti smo uz sendviče davali i ladno pivo i jupi, a zimi teju s limunom el rumom. U penziji sam od 1986. godine i drago mi je da su me pozvali na davanje krvi „Humani Božić" u decemberu, di sam se opet latila mojeg starog posla pa opravila sendviče za sve nji, a pomago mi je pomalo i Lajčo Alaga, šofer na Transfuziji, kazla je Teza.

Često u varoši sustrijem davaoce krvi. Lipo se izdivanimo o onom lipom vrimenu kad je bilo više ljudskosti i razumivanja. Malo imamo vrimena jedni za druge.

Kroz divan je kazla da ritko pravi sendviče jel je to dosta težak poso, iako tako ne izgleda. Ako se to radi godinama propadnu noge i kičma od stojanja a stradaju i ruke.

Teza je danas zadovoljna sa svojim penzionerskim životom. Udovica je već duže vrimena. Okupi se sa svojom familijom za velike svece, za Božić su joj bili sin i snaja, a došla je i unuka iz Pešte. Drži se još naši stari običaja, koliko mož i koliko godine dopuštaju. **M. Horvat**

SENDVIČI

Tereza nam je kazala i kako se prave ti zdravo dobri sendviči. Od jedne vekne budne 14 komadi, brez krajova. Kruv mora biti mekan. Namaže se tanko margarin, metnu se dva tanka kruga salame, natrenica se sitno šajt, pa se metnu sitni komadići kisele (po mogućnosti) crvene paprika, a odozgor dva koluta kuvani jaja. I to je sva tajna.

PRIPOVITKA S NENADIĆKOG SALAŠA

Iz somborski atara

Blizu Sombora, samo malo izvan gradske međe, nalazi se staro salašarsko naselje Nenadić. Od kadgod živopisnog ravničarskog krajolika sa salašima rasutim poput bisera po ataru, uljuljkanim u plodne oranice i voćnjake, ostala su ritka gazdinstva koja odolivaje i prkose modernom načinu života. Ostala je i još po koja pripovitka i anegdota iz kadgodašnjeg bogatog salašarskog života. I baš zbog tog positili smo najstarije stanovnike Nenadića, bać Peru i snaš Tereziju Džinić

Poviše Nenadićkog puta, vode blatne lenije i par stotina metara do njevog salaša. Ne čuje se lavež kerova, samo se kokoške razletile svudan po avliji. Javljaje gazdi da su gosti stigli. Dočeko nas bać Pere Džinić, stari paor nenadićki: **„Faljen Bog, čeljadi. Dobro nam došli!"** – veli ljubazni domaćin. Rukovali smo se, a ja nisam mogla da ne primetim kvrgavu, koščatu šaku naviklu na teški ratarski poso. Lice izborano, išibano surovim vojvođanskim zimama, a opet tako toplo i blago. Prijateljski se smiše bać Perine oči, otvorene, iskrene, čitav život da pročitaš iz nji, a tušta bi se tu moglo iščitati, cile ove novine ispisat i još ne bi sve stalo.

U kujni nas dočekala majka Terezija, leži, jel ne mož na noge, pa joj sve neprijatno, ni slikat se nije tila. **„Izvinte, al evo bolest me savladala, pa ne možem iz kreveta. Šta ćeš, 88 lita sam proživila",** divani blago stara majka i nostalgično dodaje: **„Eto tu kod nas u Nenadiću je bilo tušta svita, i mladi i stari, a sad mi ostali ode ko najstariji. Sve se prominilo. Kadgod, do 1945. godine, bili su ovo čisto bunjevački salaši, al sad se sve izmišalo, pa nas svakaki ima."**

„Eto, baš i ovaj naš salaš", ubaciva se bać Pere, **„je moj dida napravio još daleke 1885. godine. Otac je rođen na njemu, a i ja takođe. Ode sam odrasto i provo cio svoj život, tako da je ovaj salaš neraskidivi dio mene. Kad sam imao samo 11 godina, moj otac je bio mobilisan i ja sam se onda iz nužde po prvi put uvatio za plug i počo radit zemlju. Već onda je zemljoradnja postala moj stil života, koji se održo i do dana današnjeg."**

Tokom prijašnji sedam i po decenija, koliko se bavi obradom

zemlje, borio se bać Pere s mnogim nedaćama koje prate paore: vrimenske neprilike, male otkupne cine, težak fizički rad..., ali sve to nije pokolebalo njegovu ljubav prema salašarskom načinu života, nit umanjilo radni elan. **„Priko 40 jutara zemlje smo ja i moja Teza obrađivali ručno nuz pomoć konja. Nije nam bilo teško, jel taj način života smo odabrali i volili. Tek 1992. godine, kada nas je sustigla starost, kupili smo traktor i još pomalo od mehanizacije",** pripovida ovaj stari iskusni paor i dodaje: **„Sad nam je mnogo teže, jel godine su nas pritisle, nismo kadri više radit, a pomoći nema ni od koga. Sad obrađivamo sedam jutara zemlje, a ostalo smo u arendu dali."**

Ni josaga više nema na ovom salašu, osim kokošaka koje trčkaje po avliji. **„Kadgod smo držali konje, imali punu košaru marve, dosta pileži, na desetine svinja. I ribnjak smo kadgod imali pun šarana i amura. Sad je sve prazno, i košara, i svinjaki i ribnjak. Prija dva dana poslidnje sam svinče prodo",** tužno divani bać Pere.

I dok snaš Terezija leži u krevetu, iako i on slabog zdravlja, čika Pere loži vatru, održava salaš i trudi se da njegovoj Tezi ne zafali štogod. Po ovom ladnom zimskom vrimenu, kad u polju nema gotovo nikakog posla, voli Pere sist pokraj vatre i pripovidat anegdote iz svoji ratni dana. **„Bilo je to ovako",** počo je bać Pere, **„Švabe na jednoj strani, mi na drugoj. Pucaje oni, a mi se bome ne damo. Ladna zima čedrdest i četvrte, a na Batini surova bitka. Zvižde meci, tuku sa svi strana, a ja pod ruku uvatio teški ruski mitraljez, mog „Maksima", pa udri".** Imo je „Maksim" skoro 30 kila. **„Pušketina je to golema. Bio je napravljen tako da ga konj triba nosit, al vuko sam ga ja na leđi priko 500 km, ko da je perce. I ranjen sam bio čedrdeset i pete na Dravi, al eto prižívio."** I tako bać Pere svojim dogodovštinama iz rata zabavlja goste, ponosan što je i on u njemu svoj doprinos dao.

Ni bitke, ni ratovi, ni težak rad, nisu ga mogli spričit da se 1947. godine vrati na svoj voljeni salaš i da se lati pluga i zemlje. Pobidio je paor u njegovom srcu. I mada već u poodmaklom životnom dobu, ova kršna starina odoliva zubu vrimena. Ne da se bać Pere, ne da se godinama. Radi koliko radit mož i pri tom čuva u sebi ono najintimnije osićanje koje samo paor pozna: ljubav prema zemlji, prema običajima i teško zarađenom ratarskom kruvu.

I dok se s radošću bać Pere i snaš Terezija prisićaju prošlosti, s tugom gledaje u budućnost. Stare paore nema ko naslidit, jel nove generacije većma vole život u varoši. Uzde i dizgine zaminili su volani automobila, a kadgodašnja lipota salašarskog života ostala je samo u pripovitkama.

T. Bošnjak

REAGOVANJA: PRELO – STARI BUNJEVAČKI OBIČAJ

Ovi dana dosta se divanilo o prelima, divanilo se i tušta o preljskim običajima i ulogi prela u društvu kadgod i sad. Prelo je naš bunjevački stari običaj, koji se ipak u današnje vrime izminio u odnosu na to kaki je ranije bio.

Ko vid narodnog okupljanja ono nam je danas zdravo dobro došlo, jel sad ponovo triba okupit Bunjevce, osnažit njevu nacionalnu svist. Tu se na jednom mistu nađu braća i sestre, da se podsite i diče svojom kulturnom zaostavštinom i da kroz tako nadahnuto druženje jačaje privrženost bunjevačkom rodu.

Nisam bio na svim prelima koja su se ove godine održala, pa neću o njima divanit u detalje. Bio sam na „Bunjevačkom prelu" u Subotici, di je koncepcija organizacionog odbora bila da posli dugog niza godina ponovo okupi Bunjevce i obiluži ga na tradicionalan način. Svoj doprinos ovom prelu dala je i Bunjevačka stranka Vojvodine.

To „Bunjevačko prelo" bilo je kolaž običaja naši stari i zabave temeljene uglavnom na izvornom bunjevačkom melosu. Na „Bunjevačko prelo" nisu pozivane zvizde zabavne estrade, jel ono i nije zamišljeno ko koncert, ovog jel onog pivača, već ko događaj od posebnog kulturnog karaktera. Dakle, prela triba da imaje i elemente zabave, ali, naš koncept utemeljen je na očuvanju običaja i kulture Bunjevaca, a ne masovnost iz koje proizilaze komercijalni efekti. Ponavljam prelo nije koncert, pogotovo kojikaki strani pivača, nuz čiju muziku se sigurno ne mož nigovat bunjevačka tradicija.

Na „Bunjevačko prelo" pozvano je tušta gostivi i tušta nji je i došlo. No, gostivi iz lokalne samouprave nije bilo. Oni su se opridilili za prelo di su bili koncerti inostrani zvizda. Šteta što nisu bili i na „Bunjevačkom prelu", pa bi valjdar svatili razliku izmed poštivanja stari običaja i s druge strane obične komercijalizacije.

Eto i tu kod prela ima politike, di se opet pokazlo da lokalna vlast ne tretira sve građane isto. Al ipak mislim, s obzirom na događanja koja su uslidila nakon prela i ona koja triba da uslide, da će u budućnosti ovaki slučajovi bit svedeni na manju miru.

S obzirom na posićenost „Bunjevačkog prela" i kako se čeljad lipo osićala, mi smo u Bunjevačkoj stranki Vojvodine došli na ideju da ćemo svakog poslidnjeg petka u misecu organizovat veče koje ćemo zvat „U gostima kod Bunjevaca".

U razgovorima koje sam do sad vodio, praktično sve nacionalne zajednice, el etničke grupe, koje žive u našem gradu su to pozdravile i dale pristanak da će nam doć u goste. Suština ovi večeri je da se što bolje upoznamo, vidimo i čujemo dio običaja, kulture, folklora i sl. Mislim da ljudi koji zajedno rade u fabrikama, ustanovama, školama itd, triba zajedno i da se vesele. Jel što se bolje upoznamo manje će biti isključivosti, egoizma i sveg onog što šteti razvoju demokratije i dobri međunacionalni odnosa.

Po mišljenju BSV „Bunjevačko prelo" je potpuno uspilo, opravdalo očekivanja i dalo rezultate o kojima sam već divanio. Zato ćemo se svi zajedno trudit da organizujemo i nadalje ovake manifestacije, te da obnovljeno „Bunjevačko prelo", u budućnosti ponovo postane tradicija bunjevačkog naroda. No, nije samo prelo obilužje Bunjevaca. Na primer, u razgovoru sa gradonačelnikom Sašom Vučenićem dobili smo uveravanja da bi Dužijanca tribala dobit dimenziju gradske svečanosti. Mi nemamo ništa protiv da to bude i gradska svečanost, iako ne smimo zaboravit da je Dužijanca bunjevački nacionalni praznik, te da on ne smi bit izgubljen u vrtlogu gradski svečanosti.

Branko Franciškoviće
pridsidnik Bunjevačke stranke Vojvodine

Sveci koji se spominjemo

Februar je najkraći misec od svi jel ima najmanje dana pa i svetaca ima najmanje. Spominjemo se apostola Matije koji je 24. febrauara.

Spominjemo se i svete korizme koja počima na Čistu sridu pepelnicu. To je dan kad počima velika i stroga korizmena post od četrdeset dana koji nas sićaje da je Isus 40 dana postio brez rane i vode u pustinji, i bio iskušavan od sotone prija svoje muke i smrti na križu.

Na Čistu sridu je običaj da se iđe u crkvu di svećenik s malo pepela posipa glave svitu sa ovim ričima: „Obrati se i viruj evanđelju". Četrideset mučenika je 9. marta, a 12. je Sveti Grgo biskup, a 19. mart je Sveti Josip zaručnik Blažene Divice Marije. On se ode na zemlji staro za Isusa a sad na nebu moli za sve nas. Kad je umiro s njim je bio Isus i blažena divica Marija.

Sveti Josip zaštitnik umirući, pa se njemu molimo za srićnu smrt.

Blagovist je 25. marta, kad je arkanđel Gabriel dono Blaženoj Divici Mariji blagu vist da će začet po Duvu Svetom i rodit sina Isusa koji će bit sin Božiji. Marija se zdravo zbunila na te riči, al je zato kazala anđelu: „Nek mi bidne po tvojoj riči".

Šesta korizmena nedilja je Cvitna nedilja. To je dan što nas sića kad je Isus dolazio u Jerusalem. Narod ga je lipo i svečano dočeko. Bacali su isprid njega po putu palmine grančice. To je bio znak da njim je dobro došo. Bilo je i oni koji su isprid njeg na put mećali maramice, marame i kojikake zagrćače, a svi su na glas vikali: „Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje!"

Ode kod nas je simbol tog događaja grančice cicamace koje se posvete u crkvi, pa tako iđe prošijun oko crkve i svaki drži u ruki koji struk cicamace što ponesu i kući pa se poslipodne nosi i na groblje.

Ana Vojnić Kortmiš

TRADICIJA NARODA, ČUVENI FAMILIJA, KROZ NAUKU O GRBOVIMA (XI)

Heraldika plemena bunjevačkog

U ovom broju nastavaljmo sa pridstavljanjom bunjevački grbova od autora Zibmahera.

PORODICA KUNIĆ

Grb: Na zelenoj podlogi, vertikalan dugački mač s odbojnikom, s zastavom koja ga obavija. Pored zastave stoji madžarski vitez, obučen u crveno, sa kalpakom, visokim čizmama, opasan zlatnim opasačom na kojem je kanijamača. U podignutoj desnoj ruki drži mač s zlatnim odbojnikom, a livu oslanja na kuk.

Grb je u Bratislavi dodiljen 1744. Josipu Kuniću.

PORODICA LACKOVIĆ

Grb: Na plavom polju štita jednoglavi orao kojeg desno prati ulivo okrenut mlad misec, a s leve strane u uglu gori, šestokraka zvizda.

ČELENKA: Golub u kljunu drži zmiju.

Primedba: heraldička pravila zahtivaje da se grbovna slika el detalj ponavlja i u čelenki, što ode nije slučaj. Lacinije nisu opisane.

Ne spominje se ni osoba ni vladar koji dodiljiva grb.

PORODICA LAKIĆ

Grb: Na plavoj osnovi štit zlatan, dvorepi lav koji desnom, uzdignutom šapom drži buzdovan (šestoper). Čelenka: Izmed raširenі krila isti lav drži sablju krivošiju (tribalo bi da bude buzdovan!)

Lacinije: desno, plavo/zlatne, livo crveno/srebrne.

Šimun Lakić dobija grb 1794. godine, brez podatka o varoši di je dobijen.

PORODICA LATINOVIĆ

Grb: U štitu, na zelenom tlu, uspravljeni, dvorepi zlatan lav, obadvema šapama drži koplje, na kojem se lepršа zastava sa dva kraka.

Čelenka: Uspravljeni, do kolina vidljivi oklopnik (ponovo ista pogriška-čelenka ne odgovara grbovnoj sliki) drži uspravljen mač sa zlatnim odbojnikom na koji je nabodena otsičena turska glava tanki brkova. Livu ruku drži na kuku.

Lacinije: Desno, plavo/zlatno, livo crveno/srebrno.

Plemstvo dodieljeno Štefanu Latasoviću 1719. godine.

PORODICA LAZAROVIĆ

Grb: Na počasnoj gornjoj ivici štita, u crvenom polju vrvom udesno, sičivom na doli sablja krivošija (na crtežu pogrišno-handžar) s zlatnim odbojnikom. Ispod, u plavom polju jedna šestokraka, zlatna zvizda (znak posebne milosti suverena).

Čelenka: Poluotvorena krila sa zlatnim šestokrakim zvizdama (grbovna slika se ponavlja) na svakom krilu.

Lacinije: plavo/zlane, desno, livo crveno/srebrne.

Grb dodilila, madžarska kraljica Marija Terezija 1751. godine Milanu Lazaroviću.

PORODICA LENDVAY

Malo je čudno da se u Imenoslovu nalazi madžarsko prizime Lendvay (Lendvai), ali uključeno je!

Grb: U plavom polju cilog štita, leteći iznad zelenog brda, u crvenom kljunu („naoružana"-žargon blazona) bila golubica nosi zelenu maslinovu grančicu.

Čelenka: Ista golubica u poletu.

Grb je, Blašku Lendvaiu dodilio kralj Karlo III 1713. godine.

PORODICA LENGYEL

Bilo bi čudno da se ponovo ponavlja porodično ime madžarskog porikla, međutim na drugom mistu, u tekstu pominje se pomadžarivanje prizimena POLJAKOVIĆ (Lengyel = Poljak).

Grb: U plavom polju štita, na zelenom tlu, propet zlatan lav u desnoj, podignutoj šapi drži, sablju krivošiju (ne handžar).

Čelenka: Isti lav s grbovne slike izdiže se do ispod pojasa.

Lacinije i darovatelj se ne spominju.

PORODICA LUKACS

Problem priuzimanja se ponavlja, al je u Imenoslovu isto tako!

Grb: U plavo i crveno, horizontalno podiljenom štitu, sa srebrnim trouglom u osnovi crvenog polja, s vrvom na gori a na plavom polju zlatan lav, okrenut glavom gledaocu, drži u raljama mač s zlatnim odbojnikom, vrvom okrenut desno.

Čelenka: Isti lav uspravljen izranja iznad štita.

Lacinije desno plavo/srebrne, livo crveno srebrne.

Grb 1760. godine, dodiljiva Kraljica Marija Terezija, Martinu Lukaču.

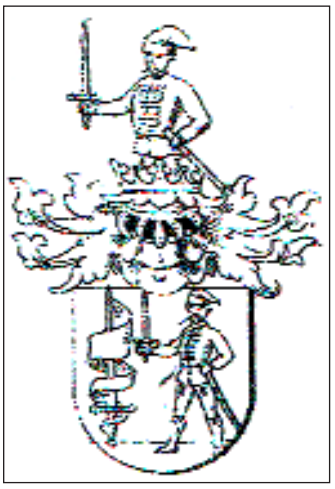
PORODICA LUKAČEVIĆ

Grb: U kvadriranom (na četvoro podiljenom) štitu polju jedan i četri plave boje, zlatan, propet lav sa sabljom zlatnim odbojnikom, a u poljima 2 i 3, srebrne boje, u svakom, crveno obučenoj, savijenoj ruki, okrenutoj jedna prema drugoj, sa isukanom sabljom krivošijom i zlatnim rukobranom, (ne handžarom, ko na pridstavi grba!).

Čelenka: Isti lav s plavog polja, uzdiže se iznad štita.

Lacinije: desno, plavo/zlatne, livo crveno/srebrne.

Grb 1763. dodiljiva Marija Terezija Maksimilijanu Lukačeviću.

VELIKO BUNJEVAČKO PRELO

Sastajanje, druženje i veselje

Veliko Bunjevačko prelo ove godine održano je u petak 30. januara, u Hotelu „Galerija" u Subotici. Iako je organizacioni odbor Bunjevačke matice i KUD-a „Bunjevka" po prvi put organizovo jedno ovako prelo, oni su taj zadatak uradili zdravo dobro.

Goste je u ime organizatora pozdravio i prelo otvorio pridsidnik Bunjevačke matice Ivan Sedlak s ričima: „Cilj prela je bio i kadgod, pa tako i danas veselje i druženje među ljudima". I zaista, cilo veče, sve do rani jutarnji sati, oko 350 čeljadi je to i radilo, uživalo u atmosferi kaka se ritko viđa. Veče je započeto igrokazom koga je izvelo KUD „Bunjevka" koje je pokazalo kako su se kadgod održavala prela. Za muzički dio programa bili su zaduženi: tamburaški ansambl „Biseri", Antun Letić - Nune i Tamara Babić.

Izabrana je i najlipša prelja: Dunja Rapić u lionskoj svili, druga je bila Mina Čordaš u bilom vezu, a treća Nena Čordaš u repliki kadgodašnjeg lionskog ruva u zelenoj kumaši.

Večera je također bila tradicionalna - krumpirača, a ni fanki nisu izostali. Bila je organizovana i tombola s brojnim nagradama.

Med gostima su bili i: potpridsidnik Nacionalnog savita Đuro Bošnjak, pridsidnica Izvršnog odbora BNS-a Đurđica Skenderović, pridsidnik Bunjevačke stranke Vojvodine mr Branko Franciškoviću, pridsidnik UG „Bunjevačko kolo" Josip Bošnjak, pridsidnik i sekretar Pučke kasine 1878. Josip Ivanković i Ljudevit Vujković Lamić, pridsidnik Slovačke matice Branislav Slivka.

S. K. O.

U BAJMOKU PO PETI PUT ODRŽANO PRELO

Raspivano i veselo

Po peti put bajmočki BKC organizovo je 30. januara bunjevačko prelo u prostorijama KPD „Jedinstvo Edšeg". U sali se okupilo 200 osoba. Svi koji su došli nisu se pokajali, organizacija je bila na visini. Prisutne je pozdravio pridsidnik Branko Pokornić. Kazo je da je prelo velik bunjevački praznik a slavi se i ko imendan Marijama i Marinama.

Program je bio lipo osmišljen. Bilo je svega. Lipi stihova posvećeni prelu i Marinu. BKC iz Tavankuta je izveo bunjevačke igre, preljsku pismu „Kolo igra tamburica svira" i skeč. Veselilo se i igralo do sitni sati uz „Boeme" iz Tavankuta. Bilo je i tombole. Prodato je 625 tombola, a bilo je 127 dobitaka od 48 donatora. Glavnu nagradu, usisivač, dobila je Ana Kumer. Sve Marije i Marine dobile su po jednu crvenu ružu. Nikad se nismo bavili sotim šta je sve potribno za prelo, zato ovaj put iznosimo i ove podatke: raspravljeno je svinče od 120 kila, 20 kila rebara, 130 kila krumpira, 50 vekni kruva, 50 kila kiselog kupusa, to je sve servirano u 25 tepcija i to veliki za krumpiraču. Za desert je bilo 25 pogača s makom. Branko Pokornić, pridsidnik BKC Bajmok je kazo da su sve to spremili amateri iz BKC-a. Sve je bilo besprikorno, a tek vrućа krumpirača s divenicom.

Posebna čast za Branka Pokornića i BKC bio je odziv gospodina Jenea Maglaia pridsidnika skupštine MZ Bajmok i pridsidnika skupštine Grada Subotica sa svojom suprugom.

Bila je to prilika za veselje i druženje. Prilika da se sustrije čeljad koja se nije dugo vidila. **M. H.**

TRADICIONALNO PRELO NIJE IZOSTALO NI U SOMBORU

Somborsko prelo, lipo, najlipše

Dana 31. janura u velikoj sali Madžarske građanske kasine u Somboru, održano je tradicionalno Veliko bunjevačko prelo čiji je organizator, ko i svi prijašnji godina, bilo U.G. „Bunjevačko kolo"

Veliko prelo u Somboru ove godine održano je 31. januara, u velikoj sali Madžarske kasine, di se okupilo tušta svita. Brojni članovi, prijatelji i gosti U.G. „Bunjevačko kolo", med kojima su bili i gradonačelnik Sombora mr Dušan Jović i pridsidnik skupštine opštine Jovan Delić sa suprugama, su na početku večeri mogli uživat u bogatom i raznovrsnom kulturno-umitničkom programu.

Program je otvorio oktet studenata Akademije umitnosti iz Novog Sada, nakon tog je Đuro Bošnjak, počasni pridsidnik UG „Bunjevačko kolo" zvanično otvorio Prelo. GKUD „Ravangrad" je nastupio sa svojim više puta nagrađivanim spletom bunjevački igara, a izvedene su i druge igre. Pivačka grupa „Varošanke" je u više navrata tokom večeri zabavljala goste. Program je vodila gospođa Ružica Parčetić, koja je i izdeklamovala i po niki stih od somborskog pisnika, „bunjevačkog zeta" Vinka Jankovića.

Veselje i druženje je trajalo do rani jutarnji sati nuz orkestar „Gold" i Tamaru Babić. Pomalo umorni, al zadovoljni i s osmihom na licu, gosti su svojim kućama poneli pregršt lipi uspomina na ovogodišnje Prelo, nuz obećanje da će i dogodine doći.

T. Bošnjak

OBILUŽEN DAN VELIKOG PRELA, NACIONALNI PRAZNIK BUNJEVACA

Veliko prelo je bunjevačko

Bunjevačka nacionalna zajednica je svoj nacionalni praznik Dan Velikog prela, obilužila 2. februara svečanom akademijom u Velikoj vićnici Gradske kuće. Ova svečanost je bila posvećena 130. godišnjici od održavanja prvog Velikog prela, u sad porušenoj zgradi Narodnog pozorišta u Subotici.

Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog vića bunjevačke nacionalne manjine, je čestito svima praznik i podsitio da je ovo jedan od četri nacionalna praznika koje ova zajednica obilužava od 2005. godine. Takođe, pozdravio je ugledne goste: Sašu Vučinića, gradonačelnika Subotice, Aniko Muškinju Hajnrih, državanog sekretara za ljudska i manjinska prava, Slobodana Čurčića, potpridsidnika Matice srpske, Ivana Bačliju, savitnika pokrajinskog sekretara za propise, upravu i nacionalne manjine, mr Branka Franciškovića, potpridsidnika Skupštine Grada i pridsidnika Bunjevačke stranke Vojvodine, Budimira Markovića i Zdenka Popa, pridstavnike TV Novi Sad. Pozdravio je i pridstavnike svi bunjevački institucija kulture i medije.

Saša Vučinić je prisutnima poželio srićan praznik i kazo da je prvi put čuo podatke o izvornom običaju Velikog prela.

Goste je pozdravila i praznik čestitala Aniko Muškinja Hajnrih, a Nevenka Bašić Palković, bibliotekar savitnik u Gradskom muzeju Subotica, i član Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, iznela je izvorne podatke o Velikom prelu od prija 130 godina, koje je, kako je naglasila, bilo simbol borbe Bunjevaca za njeva prava (opširnije na str. 19).

Svečana akademija nije prošla brez muzike i igre: splet bunjevački igara izveli su članovi Bunjevačkog kulturnog centra Tavankut, koje su positioci nagradili velikim aplauzom.

Slavlje je završeno u pridvorju Velike vićnice di je bio postavljen veliki astal s fankima, ko tradicionalnim ilom za prela.

B. E.

DIVAN NEVENKE BAŠIĆ PALKOVIĆ O VELIKOM PRELU, KOJE JE ODRŽANO 2. FEBRUARA U VELIKOJ VIĆNICI GRADSKE KUĆE U SUBOTICI

Dan Velikog prela – istorijat i značaj

Dan Velikog prela je nacionalni praznik bunjevačke nacionalne manjine kojim se smisao i duh onog prvog Velikog prela bunjevačke Pučke kasine i danas posli 130 godina u potpunosti ostvariva

Ponovo smo na okupu još jači i još sigurniji da „slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari", kako je to svojevrimeno istico jedan od naši velikana, učitelj Mijo Mandić, počasni član i autor istorijata 50-godišnjeg rada Pučke kasine.

S ponosom ističemo da smo od onda ostvarili mnoga svoja prava (iako ne sva) u našoj domovini, demokratskoj Srbiji, koja jedina od svi država u regionu priznaje Bunjevce za narod ravnopravan sa ostalima u Evropi, sa pravom na samoopridiljenje, obrazovanje, informisanje, jednom ričju na postojanje!

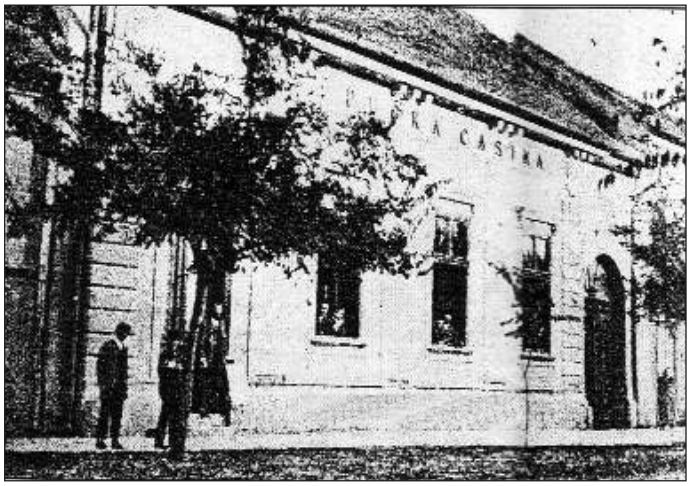
Naša se rič ponovo čuje baš u ovoj sali di je kadgod tako zdušno zabranjivana i „brisana" s dnevnog reda „škulske stolice", kad je naš ugledni svećenik, Pajo Kujundžić, tražio da naša dica uče bar prve razrede osnovne škule na svom maternjem jeziku, a tadašnja tuđinska vlast to nikako nije dozvoljavala. Umro je 1915. godine, iskreno okrenut potribama i težnjama svojeg naroda i nije dočeko da se ostvare ideje prve Bunjevačke škulske zadruge.

Zato smo mi u ovoj Velikoj vićnici danas srićni i ponosni što smo težnje naši stari od prija 130 godina konačno ostvarili: naša su prava i naša znamenja zakonom priznata i neotuđiva, a naša se svečana pisma ori u ovoj varoši di se kadgod bunjevački smilo divanit samo kod kuće. Da se podsitimo:

Prvo bunjevačko Veliko prelo održano je 2. februara 1879. godine, na Marindan, u organizaciji bunjevačke Pučke kasine, u dvoranama „Hotela ka varoši Pešta", kako se onda zvala sad već srušena zgrada Narodnog pozorišta u Subotici. Prema pisanju ondašnje bunjevačke štampe, bio je to pravi bunjevački bal sa priko hiljadu učesnika i smotra najlipše narodne nošnje, pisme i igre. Za prvo Veliko prelo ispivana je lipa preljska pisma „Kolo igra, tamburica svira" Nikole Kujundžića, što će posli biti uobičajeno za svako naredno prelo. Bunjevačkim pisnicima bila je čast napisat što bolju preljsku pismu – budnicu uspavanog roda, koja se posli uz tamburu izvodila na najvećoj zimskoj smotri i okupljanju naroda - Velikom prelu. Ovake pisme pisali su pored Nikole Kujundžića i Staniša Neorčić, Mijo Mandić, Ante Evetović Miroljub i mnogi drugi bunjevački stvaraoci koji su najčešće ostajali anonimni, al su zato pisme živile u narodu, objavljivane su u bunjevačkim listovima i pivaju se i dan danas! U preljske pisme spada i naša svečana pisma, „Podvikuje bunjevačka Vila", pivana prvi put na svečanom otvaranju Pučke kasine 1878. godine u Subotici.

Za one nesavesne i zlonamirne ljude i organizacije koje nas i danas, u 21. viku potcinjivaju, svojataju el negiraju, dužni smo po hiljaditi put ponovit:

Veliko prelo je naša izvorna bunjevačka manifestacija s tradicijom od 130 godina i uvik je bilo organizovano u krilu naše najznačajnije društveno-kulturne institucije, Pučke kasine, koja je osnovana pod nazivom „Bunjevačka kasina" u vrime bunjevačkog nacionalnog priporoda kad su naši učeni preci poput Ivana Antunovića, Boze Šarčevića, Age Mamužića i Paje Kujundžića svatili da će se Bunjevci potpuno odrodit i nestat ako se štogod ne priduzme. Tako je počela s radom „Bunjevačka kasina" po ugledu na kasine drugi naroda u Subotici, al je oma i zabranjena uz prisustvo velikog župana i policije – tek kad joj je ime prominjeno u „pučka", moglo se nastavit sa radom. U Ustavu ove naše institucije stoji da je njezin cilj „da širi i unapriđuje ustavno i gazdalučko izobraženje svoji članova prireĐivanjem javnih pridavanja i večernjih zabava, međusobnim poučavanjem, držanjem i čitanjem dnevnih i povrimenih novina i knjiga, upoznavanjem najnovijih pronalazaka i štednjom u novcu i vrimenu." Kasinom su upravljali pridsidnik i njegov zaminik, a imala je i odbor, bilužnika, blagajnika i knjižničara koji je vodio biblioteku. Svaki redovan član Kasine davo je no-

„PUČKA KASINA" – BUNJEVAČKA

Veliko prelo je naša izvorna bunjevačka manifestacija s tradicijom od 130 godina i uvik je bilo organizovano u krilu naše najznačajnije društveno-kulturne institucije, Pučke kasine, koja je osnovana pod nazivom „Bunjevačka kasina" u vrime bunjevačkog nacionalnog priporoda kad su naši učeni preci poput Ivana Antunovića, Boze Šarčevića, Age Mamužića i Paje Kujundžića svatili da će se Bunjevci potpuno odrodit i nestat ako se štogod ne priduzme. Tako je počela s radom „Bunjevačka kasina" po ugledu na kasine drugi naroda u Subotici, al je oma i zabranjena uz prisustvo velikog župana i policije – tek kad joj je ime prominjeno u „pučka", moglo se nastavit sa radom. U Ustavu ove naše institucije stoji da je njezin cilj „da širi i unapriđuje ustavno i gazdalučko izobraženje svoji članova prireĐivanjem javnih pridavanja i večernjih zabava, međusobnim poučavanjem, držanjem i čitanjem dnevnih i povrimenih novina i knjiga, upoznavanjem najnovijih pronalazaka i štednjom u novcu i vrimenu." Kasinom su upravljali pridsidnik i njegov zaminik, a imala je i odbor, biližnika, blagajnika i knjižničara koji je vodio biblioteku. Svaki redovan član Kasine davo je novac za nabavku knjiga i bio je obavezan dvared godišnje da prisustvuje redovnim skupštinama. Pridsidnik je bio dužan vodit računa o pristojnosti, redu i čistoći u kasinskim dvoranama, a politika i kartanje su bili zabranjeni u Kasini! U svoje prostorije u Gomborskom sokaku br. 5 Kasina se priselila 1904. godine i tu je imala bolje uslove za rad. U avliji se moglo sidit za astalima, a dodata je i kugljana.

vac za nabavku knjiga i bio je obavezan dvared godišnje da prisustvuje redovnim skupštinama. Pridsidnik je bio dužan vodit računa o pristojnosti, redu i čistoći u kasinskim dvoranama, a politika i kartanje su bili zabranjeni u Kasini! U svoje prostorije u Gomborskom sokaku br. 5 Kasina se priselila 1904. godine i tu je imala bolje uslove za rad. U avliji se moglo sidit za astalima, a dodata je i kugljana.

Prema ričima učitelja Mije Mandića u studiji o pedesetogodišnjici Pučke kasine, 1928. godine u Pučkoj kasini su se rešavale najvažnije stvari za naš narod: opštinski i saborski izbori, varoški poslovi, društvena i školska pitanja, Bunjevačka školska zadruga, Zemljodilska štedionica, Kolo mladeži, uređivanje i izdavanje „Nevena" i bunjevačkog kalendara „Subotička Danica", sve su to bili kasinski poslovi!

I u međuratnom periodu u Kasini se obilužavaju značajne godišnjice, slave se Materice i Oce ko kadgod i održavaju druge svečanosti, osniva se prosvetna sekcija, nagrađuju se najbolji bunjevački đaci i uspostavlja se saradnja s ostalim bunjevačkim ustanovama: Dobrotvornom zadrugom „Bunjevaka", Bunjevačkim kolom iz Sombora, atletskim društvom „Bačka" i dr. Povodom 60-te godišnjice rada, u prostorije Kasine postavljena je slika biskupa Ivana Antunovića, oca bunjevštine, koji je još 1878. u dužem pismu pozdravio otvaranje Kasine ovim ričima: „Ah, primilostivi Bože, pogledaj na moj mili rod i nadahni ga životom! Prosvitli um svih sinova i kćeri bunjevačkih da uvide da nema života virskog ni građanskog ako nije u svojoj narodnosti. Ne zna čovik stvorit misao, ne zna začet plemenito čuvstvo ako se ne nadahnjiva divnim glasom materinskog jezika."

Tokom Drugog svitskog rata, arhivska građa, biblioteka i slike su uništene, a posli rata imovina Kasine se odlukom Sreskog suda u Subotici od 11. 2. 1948. godine uknjižuje ko opštenarodna imovina, odnosno društvena svojina. Nadamo se da će se ova nepravda uskoro ispraviti i da će se ova zgrada i druga imovina vratiti Bunjevcima, kako naše ustanove ne bi više morale plaćat zakup tuđi prostorija, odnosno bit „podstanari" el gosti u svojem sopstvenom gradu u kojem živi priko 16.000 Bunjevaca.

Vratimo se Velikom prelu koje je poteklo iz te i take bunjevačke Pučke kasine, naše kulturne ustanove koja se najduže održala, uprkos svi zabrana i povika, naročito u mađarskim listovima onog doba, kada su njezini članovi bili optuživani za „panslavizam" i rušenje poretka, samim tim što divane maternjim jezikom, pivaju, igraju i traže škule za svoju dicu.

Bunjevačka štampa od 1884. pa sve do 1914. godine, ko i u međuratnom periodu, donosi detaljne izvištaje sa Velikog prela, s tačno navedenim programom pisama i igara koje će se izvest, a tu je i spisak svi viđeniji zvanica, njevi titula i iznos dobrotvorni priloga, ko i spisak bunjevački lipotica koje su bile zapažene na Prelu. Osim u Subotici, prela su se održavala i u Somboru, Bajmoku, Tavankutu, Baji, Aljmašu, Kaćmaru i Beregu, a svake godine spivala se nova preljska pisma koja je takođe objavljena. Izvištaji sa bunjevačkog Velikog prela u Subotici svidoče i o viđenim gostima iz srpske nacionalne zajednice, s kojom su Bunjevci u Austro-Ugarskoj monarhiji dilili istu sudbinu, borili se za svoja prava, družili se i uzvraćali posete srpskim „Besedama", priredbama sa sličnim sadržajem i temama. Ne triba zaboravit ni tu činjenicu da su braća Srbi svojim kapitalom često pomagali Bunjevce u izdavačkoj i novinskoj dilatnosti, kod pokretanja prvi bunjevački listova i kalendara u Subotici, kod osnivanja ustanova, kao i u raznim dobrotvornim, omladinskim i zabavnim akcijama koje su zajedno priduzimali.

Na kraju, triba da spomenemo i prve pridsidnike bunjevačke Pučke kasine, koji su u pedesetogodišnjem periodu stojali na čelu ove naše najstarije institucije. Bili su to Đeno Dulić, Marko Dulić, Kalor Đukić, Ivan Stantić, Albe Prćić, Veco Sudarević, Marko Dulić ml., Miško Prčić, Joško Malagurski Čurčić i dr.

„Pisme preljske" izdala je Pučka kasina 1893. godine povodom 15. Velikog prela u Subotici, a bunjevački list „Neven" imao je posebne tematske „dodatke" vezane za prela.

Nevenka Bašić Palković,
član Odbora za kulturu i Odbora za obrazovanje Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine

PONOS

Svi mi u ovoj Velikoj vićnici smo danas srićni i ponosni što smo težnje naši stari od prija 130 godina konačno ostvarili: naša su prava i naša znamenja zakonom priznata i neotuđiva, a naša se svečana pisma ori u ovoj varoši di se kadgod bunjevački smilo divanit samo kod kuće.

O KULTURI I NACIONALIZMU, ISIDORA SEKULIĆ

Kulturni identitet nacionalnog – jedan siguran trag u vremenu

Upućenost nacionalnog identiteta južnoslovenkog stanovništva dunavske monarhije na smisleno stanovište o kompleksnoj stvarnosti međunacionalnih odnosa u državi i međunarodnih odnosa ondašnje Evrope bila je privilegija ili usud usled nerazumevanja malobrojnih intelektualaca. Traganje za istorijski utemeljenim putem nacionalne emancipacije u svakodnevici koja je obilovala raznovrsnim neiscrpnim ponudama „spasonosnih rešenja" bila je izuzetno zahtevna i uslovljavala je i duboke unutrašnje borbe u ličnosti ponaosob

Traganje jednog naroda za sopstvenim nacionalnim određenjem u vreme kada istorijski procesi prepoznaju procep koji nastaje usled propasti i nestanka jednog ideološkog i idejnog sklopa države i stvaranja novog određenja države jedinstveni su i neponovljivi. Uprkos tome bezbolnije proživljavanje takvih turbulentnih vremena moguće je svestranijim i racionalnijim pristupom proučavanja prošlosti i otkrivanja svakodnevnice nekadašnjeg. Ukoliko se zanemari kompleksnost problema i identitet naroda se prepusti stihiji površnosti posledica je gotovo kataklizmatična.

Svedoci smo da je naša nedavna prošlost bila u procepu epoha kada je obilje svega i svačega (čitaj suštinskog ničeg) uslovilo maniju ega i narcisoidnost mitomana zarobljenih sopstvenom idejom iskrivljene prošlosti. Bezoblični narodni kolektivitet i unespokojena i zaplašena inteligencija bili su najčešće robovi svojevoljlno pristali na izbezumljene putokaze srećnije budućnosti. Servilnost je bila merilo uspeha a u vladajuću elitu se bespogovorno verovalo.

Ukoliko želimo da ta vremena „histeričnog nacionalizma" budu deo zabludele i teškoprihvatljive bliske prošlosti, ponekad je, a po našem mišljenu čak vrlo često, potrebno da ukažemo na dublju prošlost koja svojim primerima svedoči o mnogo savremenijem poimanju od nas samih i naših savremenika. Zaista je moguće da promišljanja nekih intelektualaca, u konktretnom slučaju od pre stotinak godina, svedoče o dvema bitnim odlikama zrelog narodnog bića u postojećim istorijskim okolnostima.

Prva bitna odlika je duboka čak i tragična samosvest sopstvenog tragalaštva za pravilnim odgovorom kako otkriti nacionalni identitet i druga odlika je vanvremenska ili uvek aktuelna silina izrečenih misli koje jednako upečatljivo (pozitivno ili negativno) deluju i sunarodnicima nekad i sunarodnicima danas.

Jedan od najznačajnijih tekstova koji je bio prepoznat kao zamajac snažnog upliva kulturnog u nacionalno određenje je članak Isidore Sekulić „Kulturni nacionalizam". Članak je štampan u somborskom listu „Novi Srbin" 1913. godine. Istorijske okolnosti nastale usled pobede u u Prvom balkanskom ratu udahnule su neumoljivu energiju srpskoj i jugoslovenskoj nacionalnoj ideji. Euforičnost pobede vrlo često je minimizirala ili zanemarivala trenutak nakon smirivanja emocije i nezabilaznog nametanja osmišljavanja državnih i nacionalnih poteza jednog zrelog naroda i države spremne da odgovori i izazovu svojih uspeha.

Tragajući za svojom pripadnošću, Isidora Sekulić upućuje poruku sunarodnicima i zahteva od njih odgovorno promišljanje istovremeno ukazujući na težinu donošenja odluke ali i odlučnu spremnost da se to učini. Uvažavajući svu kompleksnost problema ona definiše odrednice za postojanost nacionalnog identiteta. Kritikuje se nacionalizam zasnovan na „uskom šovinizmu" koji je „pun epskog pevanja i zapevanja, pun sitnih želja i pun nemoćnih pretnja i isčekivanja."[1] Ovakav kontekst neguje misticizam koji dezintegriše realnost i udaljava od stvarnosti. Nacionalizam upravo treba da se odupre iracionalnom misticizmu. „U tom nacionalizmu trebalo bi da nema mistike, treba savlađivati misticizam. Taj nacionalizam treba da je i po suštini i po obliku čista, visoka kultura. Kultura u najboljem smislu reči. Moral, humanizam, etika, čestitost. Valjanost i čestitost i prvoklasnost ne samo srpska, nego čovečanska." Odupreti se patosnom populizmu i ushićenju nacionalne ideje, kada je srpska vojska trijumfalno okončala svoje oslobađajući rat protiv Turske, nije nimalo jednostavno, a tada je još i naizgled bilo bespredmetnije. Ako pogledamo ondašnju slovensku štampu u južnoj Ugarskoj (danas Vojvodini) i srpsku i bunjevačku („Branik", „Zastava", „Neven", „Banaćanin" i dr.) tekstovi uglavnom, u okviru cenzurisanog, u romantičarskom zanosu opisuju nacionalni rad i karakter.

Poruke nastale na taj način najdelotvornije su bile kod omladine koja, svojim mladalačkim entuzijazmom i sklonošću ka promenama putem idealizirane vodilje, čes-

VEDRO LICE

Isidora Sekulić s pravom ukazuje da „Nacionalnost nije, kao što se obično misli, zagađivanje, mržnja na sve nenaše i pretnja pesnicom iz velike odvojenosti i otuđenosti. Nacionalizam je i u tom, u surovom elementu narodnog života, ali stalni, evolutivni nacionalizam je vedro lice, otvorena pamet, otvoreno srce, nesebičnost, kultura u najlepšem obliku."

to prenebegne mnoga svojstva koja karakterišu složenu stvarnost. Takav odnos uslovljava opijajuću samodovoljnost i ksenofobiju neprepoznatog. Tim povodom Isidora Sekulić s pravom ukazuje da „Nacionalnost nije, kao što se obično misli, zagađivanje, mržnja na sve nenaše i pretnja pesnicom iz velike odvojenosti i otuđenosti. Nacionalizam je i u tom, u surovom elementu narodnog života, ali stalni, evolutivni nacionalizam je vedro lice, otvorena pamet, otvoreno srce, nesebičnost, kultura u najlepšem obliku."

Ovakvo stanovište uticalo je i bilo delo uticaja i drugih značajnih intelektualaca ovog podnevlja kao što su Vasa Stajić, Tihomir Ostojić, Jovan Skerlić, Veljko Petrović, Jovan Cvijić i dr. Događaji koji su potom obeležili prvu polovinu dvadesetog veka, ovakve stavove prosvećenog nacionalizma, održavale su u okviru tek prisutne ideje koja s vremena na vreme, kao glas razuma, i uspe da uplovi u neku od dr-žavnih, političkih i nacionalnih ideja.

Za nas, ovom prilikom, je utisak koji je jednom prilikom Isidora Sekulić napisala za svog istaknutog savremenika Vasu Stajića da je „čovek neumoljivo čestit u kojem samostalnost i odgovornost žive skoro kao afekat", zapravo stav primenljiv za samog ispisnika.

Dr Saša Marković

SLEPO VEROVANJE VLASTI

Svedoci smo da je naša nedavna prošlost bila u procepu epoha kada je obilje svega i svačega (čitaj suštinskog ničeg) uslovilo manију ega i narcisoidnost mitomana zarobljenih sopstvenom idejom iskrivljene prošlosti. Bezobrični narodni kolektivitet i unespokojena i zaplašena inteligencija bili su najčešće robovi svojevoljno pristali na izbezumljene putokaze srećnije budućnosti. Servilnost je bila merilo uspeha a u vladajuću elitu se bespogovorno verovalo.

IZ KNJIŽEVNE RIZNICE

Vita Đanina

Naša bunjevačka književnost malo je poznata svojem narodu. Razloga je tušta, od tog da se nije učila u školama do tog da se ni sami nismo dosta interesovali za nju. Zato je ostalo u mraku puno zdravo lipi pripovidaka za koje mislimo da bi vam se dopale. Čerez tog smo krenili mi u „Bunjevačkim novinama" u svakom broju objavljivat ovake sadržaje. Počeli smo s pripovitkom „Vita Đanina" od Mare Malagurski Đorđević, jel je cigurno jedna od najbolji naši napisani pripovidaka.

* * *

Sva sam se davila u suzama. Zar ovu sramotu da doživim?... Samo što sam se krenila, a Miško za mnom. Na banku nađe zdilicu sa šljivama i lupi je prid kuću, da se sve razletile i šljive i vrbine... Ja, šta ću... Vežem bućur, plačem, ali lipo mu divanim:

„Miško, nisi me tribo ni dovodit kad znaš kaki su babo čudni... Što me niste bar u proliće otirali, pa da sam zaradila ovog lita štogod, il bar mista da sam našla... Kud ću sad, kad se ni redovne sluškinje ne pogađaju, kad je već i Miholj prošo!... Kud ću ovako bez krajcare na sokak!..." Miško se vrati u čistu sobu, iznese novce, odbroji i dade mi. Al dok sam ja vezivala novac u maramicu, on se najedared pridomisli, pa kaže:

„Čuješ Vito, bolje iđi ti pod odžak i peri sude... Ako ovo malo novaca podilimo, nećeš imat ni ti, ni mi..."

A ja srićna, što me ne tira, vratim mu novce, pa odem pod odžak...

Druge godine išla sam i ja s Miškom u ris.

Ja sam se radovala risu, da ga zajedno s Miškom radim, ali sam se privarila. Miško je uvik bio srdit, dok sam ja pored njega, a čim ja odem, on se razveseli, piva, šali se i dira risaruše. Kad sam to uvidila, ja sam se sklanjala i sakrivala od njega. Šta ću, nek se provodi: mlad je, a lip je!...

Babo su već sračunavali, šta ćemo s novci kad se proda ris, a ja se potajno radovala novoj atlaskoj marami za glavu, što mi je Miško bio obećao još prije risa. Ali ne kaže se uzalud: obećanje ludom radovanje, pa tako i sa mojom atlaskom maramom. Miško otiro na pijacu teret rane što smo je dobili u ris, prodo, pa, kao što kažu, malo se proveselio. Koliko je popio, koliko ne, to neznam, al babo su ga zdravo psovali, kad je napit stigao sutra ujutro kući. Kako sam razabrala iz babinog divana, Miško je zdravo tušta popio. Pa..., ako se uzme nije bio ni kriv. Šta će? Drugovi plaćali aldumašče, pa kud da on ostane postidan? Ta svud se znade, da su Đane uvik bili pokazani ljudi!...

To mi je bio prvi i poslidnji ris,

MARA MALAGURSKI ĐORĐEVIĆ

Rođena je u Subotici 1894. godine. Poriklom je iz bogate i ugledne familije, tako da je imala dobre uslove za školovanje. Sridnju školu je završiša u Subotici, di se ističe u zalaganju za kulturni napridak Bunjevaca.

Ona je prva žena pisac kod Bunjevaca. Iz ženskog ugla ona opisiva život na salašu, odnose u familiji, o kojima se malo, il ni toliko divanilo. Te je iz ovi razloga njezino stvaralaštvo, pored umitničke vridnoće, najzanimljivije. Književnošću se počela bavit 1912. godine, što će reć, još za vrime učenički dana.

Svoju prvu novelu „Grgo Dorancija" objavila je u „Književnom severu" 1925. godine. Napisala je i kraću pridstavu „Bunjevački običaji u slikama: Materice, Badnje veče, Prelje, Rakijare, Polivači, Kraljice, Svatovi", izdato u Subotici, 1927. godine. Pridstava je izvedena na dan svečanog otvaranja Bunjevačke prosvetne matice u Subotici 1. januara 1927. godine.

Priselila se u Beograd 1929. godine, di je počela sarađivat u listu „Misao". Ode je objavila pripovitku „Snaš- Vita Đanina". Sa ovom realističkom prozom pobedila je na konkursu Cvijete Zuzorić 1928. godine. Njezina prva knjiga „Vita Đanina i druge pripovetke iz bunjevačkog života", objavljena je 1933. godine. Iste je godine dobila i nagradu za najbolje dilo od Srpske akademije nauka i umitnosti.

Njezina proza naišla je na jednoglasno odobravanje i u Subotici, kako od publike tako i od književne kritike. Tematika koju je obrađivala, seoski ambijent, s jednakim interesovanjom čitala se i u gradu i u selu. Poetizovane su jednostavne životne stvari, uspilim umetničkim prikazivanjom, oživljeno je sve ono, kroz šta prolaze njezini likovi. Bol i patnja dili se s njima, a pokadkad se od muke čitaoc i nasmije.

Sve što je napisala do 1941. godine, a bilo je u rukopisima, propalo je za vrime rata. Tako je nesto istorijsko – psihološki roman „Ničiji" i istorijska pripovitka „Pajica Kantorov". Netragom je nestala i bogata etnografska građa o Bunjevcima. Istu tematiku obradila je u knjigi „Stara bunjevačka nošnja i vez „1940. godine. „Bunjevka Bunjevcima", naslov je knjige koju je Đorđevićeva objavila 1941. godine. Posli oslobođenja sarađiva u listu „Savremenik".

Umrla je 1971. godine u Beogradu.

što sam radila zajedno sa Miškom. I babo i ja dugo smo žalili za aldumaščem.

Možda bi babo i veće patalije pravili, da nije bila vizitacija na pragu.

Jesen se približila, pa i vizitacija došla. Osta Miško na mistu za katanu. Ja neznam, dal da se bojim što ću ostat sa babom sama, kad Miško ode, il da se radujem, što će sa tim katanšagom svršiti, pa da se vinčamo. O, to naše vinčanje, što me ono izmučilo!... Samo da se već jedared vinčam, pa makar sutra dan umrla!...

Svi su regruti pili i pratili se, al Miško nije imo novaca, pa se dopratio sa pikolašem, samo rad običaja, da se zna da je regrut.

Narukovali su posli misec dana.

IV

Očo Miško, a ja ostala kod babe sama i nevinčana ga čekala tri pune godine. Što sam se za te tri godine napatila s babom, o tom bi se kronika mogla napisati!...

Miško je doduše odma piso, nek me babo pazi i nek me ne tira od kuće, jer – ko će babu hranit, ako i ja odem!...

Kad je stiglo pismo od Miška, a ja, Bože, sakrijem se od babe, dobro se isplačem, al pazim da mi suza na atrez ne padne. Pa onda i pismo poljubim, al sve da babo ne vide.

Pisma Miškova sam u nidrima nosila, pa kad odem na vodu i tamo nađem komšinice, a ja oma vadim pismo, čitam, plačem i smijem se...

Sama sam mu pisala pisma svake nedilje posli podne, a babo su me uvik ružili:

„Trošiš na štemple, a ništa ti ne vridi. Ni mrtvog ga prije tri godine nećeš viditi, kad je očo caru!..."

Došle Materice, pa Božić. Ja počnem pomalo spominjati ko izdaleka babi:

Babo, snaš-Đulka odnela danas pak na poštu Josi. On je, znate, s našim Miškom u Budimu.

A babo paka nije slao, nego kaže:

Šta će mu pak, kad on dobiva lenung!

Ja uzdanem, al ne smim ništa priko babe, jer sve mora kako babo kaže. Žalostan je to Božić bio.

Na Novu godinu dobijem pismo od Miška. U pismu kaže: „Faljen Isus i Marija, Vito moja... A kako si, Vito, mogla da mi paka za Božić ne pošalješ? Ovom mama, onom žena, onom sestra, a meni niko. Da je moja mama živa, valjda bi bar od nje paka dobio!..." Tako mene Miško ruži u pismu. Ne... ne ruži me... svituje me!...

Ja mu taj dan otpišem. Tako mi se tušta u srcu bilo skupilo na babu, da sam mu sve četiri strane ispisala. Ja njemu pišem: „Ti znaš koga imaš, a i to znaš da ja ne smim ništa od babe. Sve je kod nas, kako babo kažu..." Pa mu probam pisat o tom, šta bi na to kazao, kad bi ja očla nekud služit. I istužim mu se dobro na babu. Malo mi je lakše bilo, kad sam se i ja imala kome potužiti.

Al, kako me Miško zbog toga pisma abriktovo!... – „Sve ti virujem" – odgovara on u pismu, da ti je čudno kod babe. Znam da je babo malo džangrižljiv, al tebe bar ne muštraje kao mene. A znaš li ti, da se babo može još i oženiti, pa kud ćeš onda?... I šta ti fali kod babe? Nije on niki hrđav čovik!..."

A ja, šta ću, ostanem... Meni Miška opet žao, pa što zaradim koju kukavicu više, ja mu pošaljem kradom od babe.

Kad je bilo godinu dana, a Miško ište od babe novac. Piše, da prilaze iz Budima u Sarajevo, pa mu triba troška, Al babo neda. Kaže:

Neće on doći! Novac će popit, a kad dođe iz katana, onda bi dobro bilo imati te novce.

Babo neda, ali ja zaintačila: poslat, pa poslat! Nije šala putovati tako daleko bez novaca. Babo se zdravo rasrdili na me, pa kažu:

A što se ti mišaš? Ne moraš ti njega čekati, kad nisi vinčana!

I onda smo se omrazili zdravo. Kad je došlo veče, a ja moje ruvo povadila, pa vežem u bućur.

Ja ću otić, kad me tirate i kažete da nisam vinčana!... – velim ja babi, i oću da pođem. A babo su se onda sitili Miškovog pisma, da me nije slobodno otirati i oma okrenu drugačije:

Dakle, ti si Mišku većma rada, nego ja? Dobro, kad je tako, pošalji mu ti novac, ja nemam!"

Ja plakala, plakala, pa smislila sve na jedno. Iznesem moj veliki rojtoš na starešku pijacu i prodam za forintu i dvadeset krajcara, i oma pošaljem novac Mišku.

I baš kad se navršila godina od kako je narukovo, dotrči Mara Josina pa javi: „Tu je Miško na ajzlibanu i poručio rad tebe, da odeš."

Ja bih išla, bogo moja, pa sve u mistu igram, al ne da babo. Molim ja babu i preklinjem, al baš kad sam mislila, da ni tada neću viditi Miška, vrata se otvoriše, i na njima se ukaza – Miško!.. Ko da mi je sunce sinilo, kad sam ga ugledala. Lip je on uvik bio, ali u onom katanskom ruvu izgledao mi je kao Kraljević Marko! Ja ga sve očima milujem, a babo su ga jedva i pogledali, kao da je juče očo od kuće. Ja kažem Mišku, da sam se baš iskala od babe, da mu ponude na stanicu iznesem, a Miško moj kaže: „Ajde sa mnom, ja se i tako moram oma vratiti." Joj, Bože, moje radosti, kad sam čula riči moga Miška!...

A babo se ruga: „Daborme, sad kad je došo, sad se uvatite pod ruke, pa iđite u laktanju da vam se smije svit!... Ti iđi, a Vita će spušćat krumpir u karmić!..."

Tako babo nama, a ja noćom pobignem i nađem Miška!...

To jutro su otputovali za Sarajevo...

Dok Miško nije došao iz katana, ja iz dana u dan u nadnicu. Jutrom uranim, spremim po kući, skuvam babi, properem ga i iskrpim, pa na radnju. A i da nisam išla u nadnicu, imala bi šta da radim, jer ženskom poslu nikad kraja. Prava žena uvik ima posla ko katana. Istina, ja baš neznam, koliko katane rade, al sam čula, da ni njevo nije nikad svršeno. Može se kazat, da smo i mi žene pod regrulom kao katane...

Nediljom, kad druge žene posidaje prid kućom na sokaku i pritresaje, koga su navistili na velikoj misi, čiji će svatovi skoro, kad će rorata ja nikud ne iđem, već uđem u čistu sobu i pišem Mišku. A kad svršim, ja otvorim dolaf i primećem Miškove svečane haljine. Čistim ih i milujem i sve mi se čini, kao da je on tu. A lipo se Miško nosio kao momak. Imao je žuti svileni prsluk, modru pošu, a na prsluku srebrne toke. Poša mu je najlipše stajala. Tu pošu sam tako čuvala! Uvik sam je u maramicu uvijala, da se ne izsiče svila. Pa čizme, sav je bio kao spetran...

Za te tri godine svega sam jednom u veselju bila. Babin brat ženio sina, a babo nisu tili ići u čast. Kažu: U časti se mora darivati, a ja kao starešina ne mogu sa sitnim. Zato iđi ti, Vito, sa strinom Margom.

Ja se lipo obukla, siromaški al čisto, i odem sa strinom u svatove. Kad su doveli divojku, uvatim se i ja u kolo. Volila sam igrat i lipo sam znala. Al, samo što sam se uvatila, a kogod me trgne za leveš. Okrenem se i vidim moju jetrvu, Ča Rankovu Tezu. Podsmiva mi se, pa će na glas:

Oćel to, Vito, valjat? Ti si zaboravila da si katanka! Morat ću da pišem braci, nek zna, kog je ostavio kod kuće!...

Ja se zarumenim i pustim se iz kola, pa kako su mi suze potekle od sramote, ja pobignem na sokak. Tamo sidnem na klupicu pod pendžer, a suze da me uguše. Strina Marga vidila da me nema, pa pošla da me traži.

Šta radiš, Vito, tu? – pita me ona začuđeno, kad me našla na klupi. Ja joj kažem, šta mi snašica rekla i zaplačem se iza glasa. Strina se zamisli, pa kaže:

Ajdemo mi, Vito, kući! Ako bude kakvog divana od toga, još će braca i mene okriviti, što sam te dovela. Znaš, da su Đane čudne ćudi!

I tako se meni ni u ti jedni svatovi nije dalo da se proveselim. Tako mi pisano...

Kad je prošlo dvi godine, a Miško piše iz Sarajeva, da mu je tamo zdravo bolje i lakše. Kaže, u Sarajevu nije sramota divanit racki. Tamo i velika gospoda divane racki, kao i mi, i niki bolji svit je tamo, nego u Budimu. Samo Miško ne može da se nauči na planine... Kažu, da je to lipo, te planine. Lipo, možda je to lipo... neznam, kad planinu nikad nisam vidila... Al, di je to od naše ravne Bačke!... Čula sam od stariji ljudi, da smo i mi Bunjevci otud negde, al ko to zna!...

Pa još Miško piše, kako se svit tamo čudno nosi. Ima i turski žena što se uvijaju u nike marame, pa im se samo oči vide.

Piše Miško i to, da broji dane, kad će skinit katansko odilo, makar mu je tamo bolje nego u Budimu.

Broji Miško dane, al kako sam ih još ja brojila! Privikla sam se, doduše na babu i na njegovo ronzanje, na siromaštvo i na neimanje, ali više nisam ni tila ni mogla u griju i sramoti živiti. Onih pet godina što sam živila nevinčano, to je tako moralo biti: zakon i babo nisu davali. Ali sad, kad više ni zakon ne brani, nisam mogla više ni dana odlagati...

Jedva sam čekala da Miška vidim, i hvalaj tebi, Bože, dočekala sam ga. Posli pune tri godine čekanja vrati se Miško iz katana, i oma čim je prošla prva rorata vinčasmo se... Laknilo mi je tada na duši, kao da su me sa višala skinili. Sad sam i ja smila svakome u oči pogledati, a sad mi niko, pa ni babo, nije mogao udariti u oči, da sam nevinčana. Joj, Gospe draga, kakav je to grij i sramota, kako je to teško pet godina biti nečija nevinčana žena!...

V

Još se Miško posli katanšaga nije ni odmorio, a babo mu jednog dana srdito kažu:

Miško, ovako neće valjat. Ti moraš na posao. Valjda te neću ja i sada raniti, kad si već svršen čovik!

Miško se našo malo uvriđen, što ga babo tako brzo na posao opominju, pa će meni jednom iz nebuha:

Vito, ti meni moraš stvoriti novaca!...

Ju, Miško, kakvih novaca? – odgovorim ja. – Ta ti bar znaš, da sve što zaradim do poslidnje krajcare babi dajem.

A Miško će meni:

Ćuti! To te nisam pito. Ne mislim ja na te novce. Ta to mi je i malo. Ti moraš meni stvoriti toliko novaca, koliko koštaju jedan konj i kola...

Ja sam se od toga, što mi Miško kazo, toliko prepala, da taj cili dan nisam došla sebi ... „Novci", „konj", „kola"... – sve mi to titralo prid očima.

„Bože" – mislila sam u sebi – „da me neće kakogod na što hrđavo natirati?... Ali ne, samo to ne!... Neka ne traži od mene da kradem!... Većma volim i da me nema, prija bih u bunar skočila, nego da moram krasti!..."

Sutra dan mu kažem:

Miško, ja neću krasti! Zakolji me, ali nemoj tražiti to od mene.

On me samo nekako čudno pogleda, pa se prodere:

A, ko ti je rekao da kradeš? Nisam ja to mislio, već iđi pa išti od gazdarice u zajam... Ja sam smislio da ću trgovati. Nisam ja lud, da radim, kad se može lakše zarađivati. Danas samo onaj radi, kojem fali po koja daska u glavi. Vidio sam ja u Budimu: trgovina je fini poso. Sidneš na kola, prošetaš se, recimo, do Molskih Dolova, Čantavira ili Bajmoka, kupiš tamo pilića, doneseš ih fino gospocki na kolima, prodaš skuplje u varoši, i zaradiš novaca. Eto, tako mudri zarađuju, a budale zapinju, pa rade. Ja, valjda nisam lud da radim!...

A joj, Gospe Lurdska, pomozi mi, da pamet ne izgubim!... Otkud da ištem?... Ko je taj, ko će meni novac pozajmiti?! Pa i da mi pozajmi, kako ću ga vratiti?... – Tako se mislim u sebi, al Mišku ništa ne kazujem.

On mi zapriti, da se brez novaca živa kući ne vratim, pa zalupi vrata i ode nekud.

Šta sam mogla! Odem kod bab-Mace Ćurčićeve i kažem joj sve. Ona poče da me ruži, psuje. Kaže da sam ja luđa od Miška, što ga sve slušam. Ja počnem plakati i ispripovidam joj od riči do riči šta mi je Miško govorio, i kako mi je zapritio, da se živa kući brez novaca ne vraćam. Bab-Maca se na to zamisli, pa će meni:

Vito, rano, to ne bi bilo hrđavo kad bi Miško trgovo, al znam ja Miška! Što natrguje to će probandžiti, a ti ćeš, Vito, opet cilu kuću držati, kamatu plaćati, pa još i dug vraćati.

Ja u plač i dalje, a bab-Maca ćuti, trese glavom kao da ne zna šta bi, ali vidim da joj je žao mene. Onda se diže i ode do ča-Vranjinog armara, gdi ima skrivenih fijoka i gdi su držali novce. Otvori jednu, drugu, pa iz neke treće izvadi jedan zamotuljak, Zatim priđe meni i odbroja mi na dlan ravno sto forinti srebra.

Teško mi je bilo iskat novce, ali, virujte, bilo mi je teže, kad sam novce dobila. Steglo me nešto u prsima i grlu, pa ni usta nisam mogla otvoriti da se zahvalim bab-Maci... Samo sam joj dvaput ruku poljubila, i na ulicu ćuteći izašla. Kad sam došla kući bila sam slomijena, kao da me je neko pretuko.

Novce sam oma pridala Mišku, a on niti me upita, odkud su mi, ni ko mi ih dao, ni kada ih tribam vratiti. Ni pogledao me nije, nego ih strpa u džep, i ode.

Kako mu je trgovina išla, kako nije, to nikad nisam znala. On mi o tome nikad nije govorio, a ja ga nisam smila pitati. Ja sam mu u trgovini pomagala, koliko sam god mogla i kadgod je tribalo, ali on mi novaca nikad nije davao. Jedina moja vajda od njegove trgovine bila je: kad mu se koje pile prignječi u koli, ja ga prikoljem, i onda jidemo pilećijeg mesa, ili kokošije čorbe.

Kod kuće se nije zadržavao. Išao je s vašara na vašar, ali nikad sam: uvik je vozio na koli trgovkinje sa piležom. Lipe je vozio zabadavad, i one su sidile sa njim na pridnjem sicu, a matore i gadne su sidile u zakoši i plaćale od glave po pet krajcara do Čantavira, a po šest do Bajmoka. On se među lipe usići, ko pivac među kokoške, a mene strpaje negde u šarage. Ja sam sve to gledala, ćutila, i što vidila, ne vidila... Nisam smila usta da otvorim. Njemu je bilo dosta rič jednu da kažem, pa da se rasrdi i stira me sa kola. I onda..., on se u kolima vozi s njegovim pajtašicama, a ja za njima kaskam pišice. Šta ću kad nisam bila ni lipa ni taldžinica, a on lip, pa se žene otimale za njeg!...

Tako je on samnom, ali ja sam ga volila i samo na njeg mislila, za njega živila.

VI

Nikad neću zaboraviti, kako me bab-Maca ružila, kad je čula da sam nosila čizme za Miškom u Čantavir... A kako ne bih, žalosna, nosila! Bilo je to baš u oči Svetog Andrije, prid prvu roratu. Miško otišo u Čantavir na koli. Krenio se prid veče u nedilju, da bi prenoćio tamo, pa da ujutru kupuje espap na pijaci. Tu noć dugo nisam mogla zaspati. Napolju se lipo čule divlje guske kako gaču, a i zviždanje na ajzlibanu sam slušala. Oko ponoći savlada me san, ali me pivac probudi. Pogledam kroz pendžer, a ono snig napadao, pa se svuda bili i svitli ko na Božić. Obučem se, izađem u avliju, i kad vidim onoliki snig, a meni oma moj Miško dođe u pamet. „Joj, Gospe draga," – pomislim ja, – „Šta ću sad? Miško očo u papučama na vašar, a nije poneo čizme!... Kako će u papučama po snigu?...

Nisam se dugo mislila. Popnem se na tavan, skinem Miškove čizme, vežem ih za ušice, prebacim priko ramena, pa hajd za Čantavir!...

Bože, što sam se tu noć namučila! Snig napadao do kolina, a vijavica mi sve suze tira na oči. Ja se pogurila, padam i dižem se, ali čizama Miškovih ne puštam iz ruku.

Vitar duše, pa me sve vraća, ali

ja žurim, da stignem prije nego Miško ode na pijacu... Išla sam ja i drugi put pišice u Čantavir, ali mi taj put nikad nije bio tako dugačak, kao ove noći...

Prid zoru premorena od teškoga puta, neispavana i promrzla do kostivi stignem u Čantavir, i oma odem u mijanu. Znala sam već i sobu, gdi smo svi noćivali, koji na krevetima, a koji doli na slami, ako ne mogu krevet da plate. Potražim Miška, ali njega tamo nema. Rekoše mi da je uzeo zasebnu sobu. Sigurno je imao tušta novaca sa sobom, pa nije smio sa ostalima u tartanju da spava. Zamolim jednog od onih ljudi, da čizme odnese Mišku. Sad sam tek uvidila da mu ne smim na oči izići, i da će mi kazati, da sam zato došla, da ga vrebam. I sama sam oma uvidila, da nisam tribala dolaziti i sramotit ga prid njegovim društvom. Ali eto, vite, takva sam ja bila! Uradim nešto, pa posli i sama uvidim, da sam pogrišila. Tako je bilo i sa Čantavirom. Ja sam tila Mišku dobra da učinim, al, borme, zdravo hrđavo je ispalo. Tribalo je viditi kako se razgoropadio, kad me je ugledao. Razbisnio se, ko da sam mu otrova donela. I, da nisam pobigla još sa vrata, ko zna šta bi još naradio!...

Neodmorena, žalosna pa još i gladna pođem natrag pišice. Na putu brzo sustanem i da se niki ljudi nisu smilovali na me i povezli na koli, ostala bih negde u snigu smrznuta.

Te cile nedilje Miško se nije smirio. Zaokupio, da sam išla u Čantavir, da ga vrebam, i bogovo je da se sva kuća tresla. Šta sve nije tada činio! I tuko me je kao valjda nikad dotle, ali ja sam sve to izdržala, i od svita sakrivala. Gdi bih ja dala svitu da ispira usta sa našom kućom! Kako mi je bilo, to sam samo ja znala. A i da sam kazala svitu svoje muke, šta bi bilo bolje? Niko mi ne bi virovao, još manje pomogao, a mnogi bi me ismijali...

(nastavak slidi)

Informativno-političko glasilo BN Bunjevačke Novine

Zaluckivanje

Vidim naši se Bunjevci opasno latili pisanja, pa se nika mislim deder i ja koju da zadijem. Ta i mi Bunjevke imamo koju razgaljenu rič primetnit. Dan kratak, poradim poso oko salaša i u salašu pa sidnem nuz peć i mislim se od svega i svačega. Ne možem leć valdar s kokoškama, što bi kazli. Upalim televizor, al možem vam kasti da mi se tamo slabo sviđa što čujem i vidim. Nisam ja išla u velike škule, već ode kod nas u Žedniku koliko je bilo, al borame vidim ništa ne valja. Ne stignem ja to baš sve gledat, al zato imam dospivenu komšincu snaš Docu. Ta se rodila u srićni dan, talovala tušta zemlje, dala je u arendu, pa sad samo sidne, prikrsti ruke i mudruje. Niki dan mi dotrčala u avliju, dok sam ranila pilež, pa mi sva zajapurena divani kako su se na skupštini čerez nas salašara posvađali.

Jesu, jesu, eno kažu, svađaće se i dalje po sidnicama al samo ako to prinose na televizoru i to na onom di ji i salašari mogu vidit!

Slušam je, pa ne možem virovat, kako mož kogod povirovat u taka zaluckivanja.

Bog s njima, pa jel oni misle da mi nemamo drugo radit danjom neg sidit nuz televizor i vaćat svako njevo istiravanje. Možeš mislit, želje žive. Zaluckivaje svit s kojikakim pravdama i krivdama, ponda s recesijama, a vamo prodaju sve što se u zemlji prodat dade. Pa di to na dobro mož izać? Pantim ja da mi baćo divanio, imanje se ne prodaje ni za onaj vinac!

Tako u divanu pritresem ja i to sa snaš Docom, al ona mi objašnjava kako je čula na televizoru da samo ako sve rasprodamo možmo uć u niku uniju zemalja. Mislim se ja, pa kaki je taj svit, kad njim mi taki poprodavani tribamo? Ni mi znala to objasnit, kaže o tom još nisu divanili, al kad budne oma će me obavistit.

Dotleg ostajte mi u zdravlju, vaša Manda

U KNJIŽARI „PLATO" ODRŽANA ZANIMLJIVA TRIBINA

O medijskoj pismenosti

U knjižari „Plato" 30. januara održana je tribina pod nazivom „Govorite li medijski?"

O ovoj temi divanili su Ljiljana i Goran Bulatović, profesori na Fakultetu za menadžment u Novom Sadu. Pojam medijske pismenosti kod nas je popuno nov dok se u svitu on već izučava ko predmet u osnovnim i sridnjim škulama. Polazi se od ove generacijske grupe upravo zato jel je s dicom priko medija najlakše manipulisat, a s druge strane tako osvišćeni mladi ljudi postaće jednog dana kritični korisnici medija. No, tribaje li taki korisnici medija našoj državi? – retorički se zapito doc. Goran Bulatović. Događaj koji se odigro i njegovo medijsko uobličavanje, pokazo je ovaj stručnjak, mogu bit poprilično drugčiji. Informacijama se danas manipuliše narod s željom da se štogod istakne, štogod opet sakrije itd. Takođe, jedna te ista informacija neće bit isto prihvaćena u različitim krugovima društva ili mentalitetima naroda.

Svesni svi ovi navedeni činjenica redakcija „Bunjevački novina" trudi se bunjevačkoj zajednici prikazat šta je ono što se trevlja kod nas tokom jednog miseca. Nemamo običaj nikog kritikovat, već iznet događaj kaki jeste, a vama našim čitaocima pripuštit da konačno donesete svoj sud. U želji da za nas dozna što više svita, za Božić smo štampali bilborde, koje ste mogli vidit po gradu. Na njima je reklamiran i novi dizajn naslovne strane novina. Naša želja je da „Bunjevačke novine" budu zanimljivo štivo za cilu familiju, koja poštiva tradiciju al ne zanemariva ni vrime u kojem danas živimo, pa u njima ima politike koja obavištava i koja nije ostrašćena ni prema kom. Pišemo vako jel virujemo u naše čitaoce i njevo rasuđivanje o svemu što je za Bunjevce važno. Da smo na dobrom putu pokaziva i činjenica da broj prodati novina i broj pritplatnika raste svakog miseca.

S. K. O.

SAMOPOUZDANJE – NORMALAN ODNOS PREMA SEBI

Važno je voleti i sebe

Kad se govori o ljubavi obično se misli na ljubav prema drugoj osobi. Međutim, postoji još jedna vrsta ljubavi – ljubav prema sebi

Za mnoge se ove dve vrste ljubavi isključuju, odnosno, veruje se da ko voli sebe ne može voleti drugog. Ljubav prema sebi se ponekad čak negativno kvalifikuje kao sebičnost, samoživost, samoljublje, egoizam i sl., dok se ljubav prema drugima promoviše kao vrlina. Društveno potiskivanje ljubav prema sebi nalazimo i u mitovima i religiji, gde se obično veliča ljubav prema drugima (umreti, dati život za drugog, žrtvovati se...).

Međutim, šezdesetih godina u psihološkim teorijama „rast" i „razvoj" ličnosti postaju ključni pojmovi. Usmerenost na sebe i želja da se izgradi svoje „ja" u skladu sa svim potencijalima koje čovek nosi u sebi pokrenule su jedno novo shatanje da bez prihvatanja i razumevanja sebe, kao i bez ljubavi prema sebi, nema ni ljubavi prema drugom. Naravno, ovde se misli na takvu ljubav prema sebi koja predstavlja realnu sliku o sebi i svojim kvalitetima ili kako kaže psiholog Karl Rodžers „zadovoljstvo koje neko oseća zato što je takav kakav jeste, a ne narcisoidnost koja predstavlja opsednutost sopstvenom ličnošću".

SAMOPUZDANJE

Tokom detinjstva dete upija spoljašnje utiske ne samo vizuelno nego ono pamti i poruke. Dete se identifikuje sa roditeljima i njihovim načinom kako pokazuju ljubav. U svakodnevnom životu ove činjenice su veoma važne, naročito u emotivnom odnosu između muškarca i žene. Jedna od osnovni istina je da za kvalitetan odnos u ljubavi potrebna je i jedna i druga ljubav. Jedino osoba koja voli i ceni sebe moćiće u ljubavi sa drugom osobom uspostavit ravnotežu između „JA" i „MI". Ona se neće „utopiti" i podčinjavati u ljubavnoj vezi niti će tražiti od drugog, ali neće ni trpeti svako (nekorektno) ponašanje u ljubavi upravo zbog toga što sebe ceni.

Kako se formira ljubav prema sebi?

Tokom detinjstva dete upija spoljašnje utiske ne samo vizuelno nego ono pamti i poruke, odnosno, značenje roditeljski postupaka. Dete se zapravo identifikuje sa roditeljima i njihovim načinom kako pokazuju ljubav, pa na isti način počinje voleti i samog sebe. Jednostavnije rečeno, osoba tretira sebe onako kako je bila tretirana ili je verovala da je tretiraju u detinjstvu. To znači će roditeljsko podcenjivanje deteta dovest do osećanja manje vrednosti, ruženje i kažnjavanje do osećanja krivice, obožavanje do samoobožavanja. Ako međutim roditelji izražavaju pravu ljubav prema svojem detetu u njemu će se struktuirati osećanje sopstvene vrednosti, odnosno ljubav prema sebi onako kako ono stvarno jeste. Ova ljubav će se dalje tokom života, psihičkog sazrevanja i kontakata sa drugim ljudima menjati i formirati. Tako npr. ako je osoba u školi, porodici, društvu podcenjivana ona će učvrstiti negativnu sliku o sebi. I obrnuto.

U svakodnevnom životu ove činjenice su veoma važne, naročito u emotivnom odnosu između muškarca i žene. Jedna od osnovni istina je da za kvalitetan odnos u ljubavi potrebna je i jedna i druga ljubav. Jedino osoba koja voli i ceni sebe moćiće u ljubavi sa drugom osobom uspostavit ravnotežu između „JA" i „MI". Ona se neće „utopiti" i podčinjavati u ljubavnoj vezi niti će tražiti od drugog, ali neće ni trpeti svako (nekorektno) ponašanje u ljubavi upravo zbog toga što sebe ceni.

Osoba koja voli sebe realnije shvata i potrebe svog partnera, te će zajedničke probleme najčešće rešavati razgovorom i kompromisom. Međutim, ako osoba ima osećaj krivice i kompleks manje vrednosti, ona će se stalno prilagođavati i ispunjavati želje drugih zanemarujući sebe i svoje potrebe.

Koliko samo ima žena koje celi život provedu ugađajući mužu i deci da bi na kraju ostale nezadovoljne, razočarane i same.

Naravno, preterana ljubav prema sebi ili narcisoidnost dovodi do zloupotrebe drugih pošto narcisoidne osobe traže stalno divljenje i obožavanje drugi, dok sami nisu sposobni da pruže ljubav drugima.

Prema tome, samo realna ljubav prema sebi, uvid u svoje vrednosti ali i slabosti, stalan rad na sebi i korigovanje tokom celog života predstavlja zdrav odnos i kao takav nije smetnja ljubavi prema drugima. Naprotiv, osoba koja voli i ceni sebe na realan način uvek uspeva da ostvari emotivne odnose i uvek izaziva poštovanje i uvažavanje drugih.

Desa Kujundžić

PRIRANA I ZAŠTITA PŠENICE TOKOM VEGETACIJE

Zaštita pšenice

Tokom jeseni, bile su povoljne vrimenske prilike za obradu, pripremu i setvu pšenice. Blagovrimeno se došlo do klijanja i nicanja te su stvoreni preduslovi za razvoj

Može se konstatovat da je pšenica u dobrom stanju, a najbolja je ona koja je posijana izme 10. i 20. oktobra. Znači početak sitve bi tribo bit pomeren za pet dana zbog prisutnog globalnog otopljenja. Usivi su prigusti ima priko 700 iznikli zrna po metru kvadratnom, što zbog prebujnosti mož dovest do poliganja. Optimalan sklop je oko 500 iznikli biljaka po metru kvadratnom.

Palo je oko 150 litara kiše po m^2 i konačno je natopljen i dublji sloj zemljišta. Međutim do okončanja zime tribalo bi još oko 100 litara kiše po m^2 da bi se obezbidilo dovoljno vlage zemljištu.

Niske temperature od -15° C nisu znatno oštetile pšenicu obzirom da je bila u punom bokorenju zaštićena i od niske temperature, također ledena kora pošto nije bila kompaktna nije uticala na optimalnu razminu gasova.

Prilikom sitve na oko 80% površina nisu korišćene dovoljne količine NPK đubriva pri osnovnoj obradi te će na tim parcelama vegetacija krenit slabije a slabije će se usvajati i azot iz đubriva.

Značaj azota i njegova efikasnot

Azot je odlučujući element u razvoju i izrani pšenice. Pšenica zaključno sa bokorenjom utroši oko 40 do 60 kg azota po ha. To znači da u toku vegetacije pšenice iznosi oko 140 kg azota po ha.

Efikasnost azota u povećanju prinosa kod pšenice zavisi od sadržaja azota u zemljištu. Ukoliko u zemljištu ima 30 do 60 kg mineralnog azota x 1 kg azota povećava prinos čak do 15 kg pšenice. Što je veći sadržaj mineralnog azota u zemljištu manja je efikasnost unetog azota đubrivom.

Utvrđivanje potribe u azotu i đubriva za priranu kod pšenice

Potribe pšenice u prirani azotom utvrđuju se N-min metodom di se ispitiva sadržaj mineralnog azota na dubini od 0-30, 30-60 i 60-90 cm. Agro zavodi su izvršili N-min metodu i utvrdili da se sadržaj mineralnog azota kreće od 40 do 100 kg po ha, zavisno od parcele do parcele. Prema tome ukoliko se želi izvršit pravilna prirana mora se uradit N-min metoda na svim parcelama. Tamo di je sadržaj mineralnog azota u zemljištu 40 kg priko đubriva triba dodat 100 kg azota, a tamo di je sadržaj 100 kg kroz đubrivo triba dodat 40 kg azota da bi se obezbidio prinos oko 5 tona po ha.

U našem regionu di je zemljište blago alkalno za priranu se koriste urea i AN a riđe KAN. Azot iz sva tri đubriva ima istu vridnost u formiranju prinosa kod pšenice.

Urea se koristi prija kretanja vegetacije, ima amidni oblik azota koji pod uticajom amonijačni bakterija prilazi u amonijačni azot koji se ne ispira te na kraju pod uticajom nitrifikacioni bakterija prilazi u nitrarni oblik azota biljka najlakše koristi.

Amonijum nitrat sadrži polak amonijačnog i polak nitratnog azota. Nitrarni azot se pod uticajom obilniji padavina ispira pa se zbog tog amonijum nitrat koristi neposridno prid kretanje vegetacije, da bi se nitratni azot u slučaju padavina pri kretanju iskoristio od strane korenovog sistema. KAN se koristi na kiselim zemljištima jel pored azota sadrži i kalcijumkarbonat.

Vrime prirarane

Da bi se obezbidio azot tokom cile vegetacije potribno je izvršit dvi prirane čime se produžava mogućnost usvajanja azota. U prvoj prirani ne triba unet više od 60 do 70 kg azota, jel amonijačni azot mož negativno uticat na razvoj korenovog sistema.

Pošto se pšenica nalazi u fazi bokorenja i utrošila je azot potribno je priranu počet u drugoj polovini februara. Ukoliko se primeti nedostatak azota na parceli najbolje je primenit amonijumnitrat jer on brzo diluje.

U slučaju nedostatka padavina u toku druge prirane ista se mož obavit tečnim mineralnim đubrivom ili rastvorom uree do 25%.

Također se u dopunskoj prirani pšenice mogu koristit kristalna đubriva 4 do 6 kg po ha koja stimulišu korišćenje hranjivih materijala iz zemljišta i utiču povećanje prinosa.

Griške kod prirane

Griši se ukoliko se kasni sa prvom priranom jel se odlaganjom propušta prilika da se poboljša gustina sklopa, poveća bokorenje time i broj klasova, zato prvu priranu triba počet oma kad se mož uć u parcelu brez poslidica od gaženja.

Griši se ukoliko se bujni usivi prirane većom količinom azota jel dolazi do polaganja i pada prinosa.

Zaštita pšenice

Pored odgovarajuće prirane radi obezbiđivanja optimalnog prinosa pšenice triba pružit zaštitu od korova, štetočine i bolesti. U cilju suzbijanja korova kod pšenice do faze razvoja dva kolenceta dobre rezultate daje Mustang prime od 0,5 – 0,6 litara po ha. Uspišno suzbija širokolisne korove i karantinski korov galijum. Koristi se pri temperaturi od 5 do 25° C u dozi od 0,5 litara po ha bez poslidica na plodosminu. Mogu se koristit I Maton i Esteron s tim da ne uništavaje galijum.

Najpogodniji preparat za suzbijanje širokolisni korova u pšenici od faze tri lista do pojave zastavičara je Metmark. U kombinaciji sa Fluromarkom suzbija i karantinski korov galijum. Peak uspišno suzbija širokolisne korove sve do pojave zastavičara u kombinaciji sa Fluromarkom suzbija i galijum.

Suvo i relativno toplo vrime uticalo je na intenzivno razmnožavanje poljski mišova i voluharica pogotovo na parcelama pored lucerišta i utrina di su glodari prizimili. Na pšenici di se pojavljivaje kolonije triba izvršit suzbijanje cinkfosfid mamcima unošenjom u rupe 5 do 10 gr te zatvaranjom isti da ne bi došlo do trovanja divljači.

Na parcelama di je pšenica sijana u monokulturi prisutne su larve žitnog bauljara. Pošto je temperatura iznad 5° C larva se rani mladom pšenicom i uništava je pa je potribno obać parcele i izvršit tretiranje preparatima na bazi cipermetrina Fjury, Karate zeon i dr. kao i preparati na bazi hlorpirifosa i kombinacijama Nurell-D i dr. Krajom maja početkom juna triba očekivat napad žitne pijavice koja se uspišno suzbija Vantexom 60-CS.

Ukoliko u fazi cvatanja i nalivanja zrna dođe do ozbiljniji padavina na pšenici se razvija gljivično oboljenje pepelnica, rđa, pigavost lista i stabla i klasa i fuzarioze što značajno mož umanjit prinos. Za suzbijanje navedeni bolesti triba koristit Tilt 0,5 litara po ha, Bumper 0,5 litara po ha i dr. preparate.

Da bi se obizbidila odgovarajuća izrana i zaštita pšenice tokom vegetacije, sitvu triba obavit sa stalnim tragovima priko koji se po potribi tokom vegetacije mož obavit izrana i zaštita.

dr Andrija Peić Tukuljac

OD 13. I 14. MARTA EVROPSKO PRVENSTVO U SUBOTICI

Razvoj pikada u Vojvodini

Pikado je jedan od sportova koji se mož igrat radi razonode i radi takmičarskog duva. U Subotici se mož igrat na nikoliko misti, ko što su: Ex yu klub, Latino, 8. oktobar na Paliću, Društvo veselo Jezero na Paliću, Ribolovačko društvo na Paliću, Koliba, Vojvodina...

A ono što je najinteresantnije jeste upravo to da je sidište Pikado saveza Vojvodine baš u Subotici. I da se upravo priko nji organizuju najveće pikado manifestacije u zemlji, a u njeovoj organizaciji se često putuje i van zemlje. PSV je osnovan 2001. godine, a 2002. godine postaje jedini punopravan član, s ove teritorije, Svitske pikado federacije SDWF i Evropske pikado unije EDU. PSV jedan je od osnivača Srpske pikado unije koja diluje na čitavoj teritoriji Srbije. PSV je krovni autonomni Savez za pikado u Vojvodini, s tim da je pridsidnik Nenad Stević član tehničke komisije za postavljanje standarda u pikado sportu.

U toku razgovora s vodećima iz PSV, sa pridsidnikom Nenadom Stevovićom i Snežanom Jović, generalnim sekretarom PSV kao i Dankom Dobrilović, koordinatorom za takmičenja za premijer lige, saznali smo interesantne podatke, koji bi mogli, dragi čitaoci, i vama bit interesantni, a možda čak i primamljivi da se i vi počnete bavit pikadom:

U sklopu PSV ukupno postoji 27 klubova s priko 500 igrača. Ono što je interesantno jeste baš to da nije skup sport i da ga podjendako mogu dobro igrat obadva pola, nema starosni granica, nit su potribne posebne fizičke predispozicije. Pikado ima elemente streljaštva, šaha i bilijara a po ričima igrača, naročito zahtiva koncentraciju. Kod nas ko i u svitu igra se uglavnom u klubovima, ugostiteljskim objektima i to na aparatima atestiranim od nacionalnog savita.

Do sad su članovi PSV imali pune ruke posla kako na domaćoj tako i na inostranoj sceni. Sem domaći takmičenja, Premijer liga muško žensko; master turniri – pojedinačni turniri, ekipna liga, izborno takmičenje, Kup gradova, koja traje od septembra do juna miseca, imali su nikoliko prijateljski mečova s Madžarskom (prihod je išo dici iz „Kolevke"), Hrvatskom i Bugarskom, zatim održan je Kup gradova na kojem su učešće uzele ekipe iz cile Srbije. Realizovali su veliki projekat „Unapređenje sporta kod osoba sa invaliditetom". Povodom tog organizovali su turnire u Veterniku, Novom Sadu, Izidu, Feketiću, Beogradu.

Mensur Suljević je 2004. godine u Kosta Bravi posto svitski prvak na SVETSKOM KUPU; 2006. reprezentacija je ekipno prva na Svitskom prvenstvu u Barseloni; 2008. na Evropskom prvenstvu u Veneciji (Italija) u junu misecu, „naši" su osvojili treće misto u kategoriji tripl mix Marta Makro (Subotica), Oliver Ferenc (Apatin), Vladimir Pavković (Sombor).

Veliki je uspih je da je Pikado savez Vojvodine na sastanku Evropske i svetske federacije u Veneciji, juna 2008. godine, dobio tu čast da organizuje Evropsko pojedinačno prvenstvo u elektronskom pikadu koje će se održati u Subotici 13. i 14. marta 2009. godine u atrijumu hotela „Galerija". Očekiva se oko 500 takmičara iz 23 zemlje, a u goste će doć i mnogobrojne medijske kuće. Za realizaciju ovog takmičenja pripremaje se lipi planovi. Međutim, odgovornost je velika, jel će to bit velika manifestacija, koja će ujedno bit promocija ne samo ovog sporta već i grada, pa se tako očekiva dobra saradnja, ko i do sad, vodeći ljudi u Subotici.

Što se tiče dalji planova, sem Evropskog pojedinačnog prvenstva, slide evropski turniri u Sloveniji, Svitsko prvenstvo u Zagrebu, zatim, u PSV-u bi iskreno volili poslat makar jednog takmičara na Svitski kup u Peking, al to naravno zavisi od finansija. Ambicije su njim velike, al i ostvarljive jel 2012. u Engleskoj će se održat Olimpijada i upravo onda bi pikado tribo postat olimpijski sport, a to bi njim omogućilo i učešće na ovom velikom takmičenju, jel bi bili jedini učesnici koji bi pridstavljali reprezentaciju Srbije.

Pozivaje se svi oni koje je ovaj tekst zainteresovo, ko i svi ljubitelji pikada, brez obzira na uzrast i pol da posite sajt www.dart-spv.org.rs el da pozovu telefonom Pikado savez Vojvodine, 551-781 (Vase Stajića 7).

L. T. S.

Njegovo veličansto Bobi Fišer

Poznati šahovski radnik iz Pančeva Miladin Mitrović je organizacijom Međunarodnog pozivnog vikend turnira održanog u Pančevu 31. januara ko dio projekta koji je nosio naziv „Sećanje na Bobi Fishera kralja šaha" ponovo ustalaso emocije koje u šahovskoj i široj javnosti izaziva ime i dilo jedanaestog prvaka svita Roberta Bobija Fišera. Rođen je 9. marta 1943. godine u Čikagu, umro je 17 januara 2008. godine u Rejkjaviku na Islandu, tamo di je posto i svitski prvak 1972. godine, nakon pobide u meču sa Spaskim. Bio je jedinstvena šahovska pojava svi vrimena. Svojim pristupom i odnosom prema šahu uopšte (koji mu je život kako je divanio), svojim rezultatima, on je posto simbol šahovske igre i njezin najveći propagator.

Zbog Fišera mnogi su zavolili i naučili šah. Napisano je tušta knjiga i članaka o njemu, s različitom sadržinom, namirama i povodom al niko nije mogo biti ravnodušan jel su njegovo dilo i život ostavili trajni pečat u našoj civilizaciji. U pogledu društvene i materijalne verifikacije vrhunskog šaha istoriju možmo podilit na priod prija i posli Fišera. Njegova borba za bolji materijalni status šahista dala je rezultate, jel se izborio da nagradni fond za prvaka svita i na međunrodnim turnirima budu značajno veći nego dotle. Poznavo je dobro stanje u drugim granama sporta i borio se, da jedan šahista ne bude manje plaćen od jednog igrača golfa, boksera el tenisera. Znao je iz istorije za nepravednu sudbinu bivši svitski prvaka, koji su završili život u bidi. Imao je svoje principe i kroz cio život držo se nji brez obzira na poslidice. Došo je u sukob s centrima moći u svojoj zemlji, koji mu nisu davali podršku kad se penjo ka svitskom vrvu, da bi nakon osvajanja toga vrva uzimali za pravo da se kite sotim rezultatima. Mogo je ko mnogi drugi popuštit, kad je bio na vrhuncu slave i da uživa finansijske blagoditi al to nije mogo, jel bi sotim izdo samog sebe. Platio je veliku cinu principa počev od maltretiranja, pa do zatvora, u kojem mu je narušeno zdravlje i doprinelo da nas rano, u svojoj 64. godini napušti. Od ti principa, nije popuštio ni 1992. godine, u vrime sankcija kad je na Svetom Stefanu i Beogradu, odigro svoje poslidnje zvanične partije u revanš meču za nezvaničnu titulu prvaka svita s Borisom Spaskim. Ova činjenica ko i davna 1958. godina kad je krenio iz Jugoslavije na osvajanje svitskog šahovskog trona i posto sa nepuni petnaest godina velemajstor, sklopljena prijateljstva, međusobno uvažavanje, čine da ga doživljavamo ko našeg najbližeg.

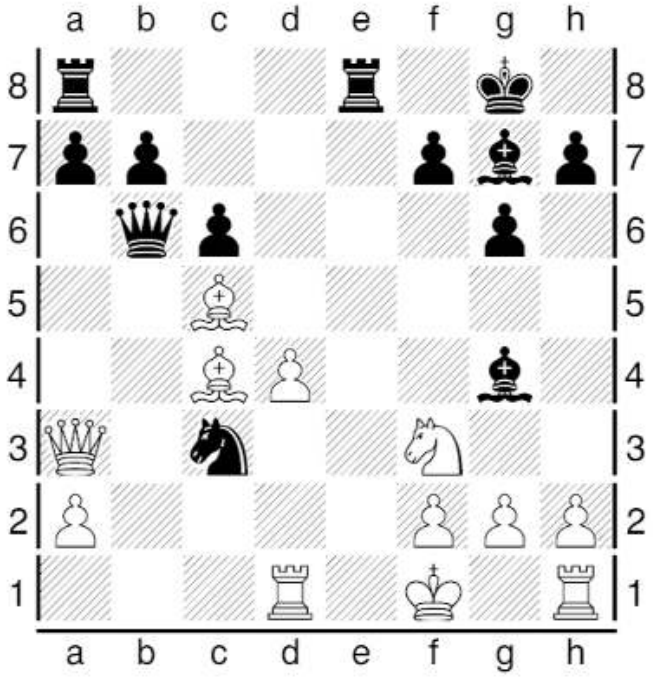
Robert Bobi Fišer je zaslužio da mu se šahovski svit, ako drži do sebe, oduži jednim velikim superturnirom, di će nastupit najveća šahovska imena, jel ne triba zaboravit da se danas uživaje blagoditi njegovog dila.

Na kraju želio bi vam pridstavit jednu njegovu partiju, koju je odigro s trinaest godina, koja je onda proglašena za najlipšu na turniru i to je bio znak da se „rodio" šahovski genije.

Radi se o meču sa Donaldom Byrneom igranom u Njujorku, 1956. godine.

Nikola Sedlak

1.♘f3 ♘f6 2.c4 g6 3.♘c3 ♗g7 4.d4 0-0 5.♗f4 d5 Otvaranje koje je izabro mladi Fišer zove se Grinfeldova indijka i danas je to jedno od najpopularniji otvaranja zafaljujuć njemu. 6.♕b3 dxc4 7.♕xc4 c6 8.e4 ♘bd7 9.♖d1 ♘b6 10.♕c5 ♗g4 11.♗g5? Do poslidnjeg poteza bilog partija se odvijala normalno. Poslidnjim potezom bilog, iako nije očigledna griška, bili zapostavlja razvoj, što Fiser u daljem toku partije nemilosrdno kažnjava. [Neophodno je bilo 11.♗e2 s ciljom da se što prija napravi mala rokada.] 11...♘a4!! Grom iz vedra neba. 12.♕a3 [U slučaju uzimanja figure pozicija bilog se vrlo brzo raspada. 12.♘xa4 ♘xe4 13.♕c1 (13.♕xe7 ♕a5+ 14.b4 ♕xa4 15.♕xe4 ♖fe8 16.♗e7 ♗xf3 17.gxf3 ♗f8 i crni vraća figuru i ostvariva veliku pridnost.) 13...♕a5+ 14.♘c3 ♗xf3 15.gxf3 ♘xg5 i crni ostaje s pešakom više, dok su pešačka struktura bilog i kralj slabi.] 12...♘xc3

13.bxc3 ♘xe4 14.♗xe7 ♕b6∓ ⩱ 15.♗c4 Bili sad eli što prija završit razvoj kako bi napravio rokadu. [Posli logi nog 15.♗xf8 ♗xf8 16.♕b3 uslidilo bi 16...♘xc3!∓ sa dobitkom jel ne i e 17.♕xc3 zbog 17...♗b4] 15...♘xc3! 16.♗c5 Ako bili uzme [16.♕xc3 nakon 16...♖fe8 crni vraća figuru i ostaje s pešakom više.] 16...♖fe8+ 17.♔f1 17...♗e6!! Ako su do sad Fišerovi potezi bili očekivani za današnje velemajstore, poslidnji Fišerov potez i današnje vrhunske velemajstore ostavlja brez dava. 18.♗xb6 [Posle 18.♗xe6 bili dobija čuveni ugušeni mat! 18...♕b5+ 19.♔g1 ♘e2+ 20.♔f1 ♘g3+ 21.♔g1 ♕f1+! 22.♖xf1 ♘e2#; 18.♕xc3 ♕xc5! 19.dxc5 ♗xc3 20.♗xe6 ♖xe6; 18.♗d3 ♘b5 i figura se spasava.] 18...♗xc4+ 19.♔g1 ♘e2+ 20.♔f1 ♘xd4+ 21.♔g1 [21.♖d3 axb6 22.♕c3 ♘xf3] 21...♘e2+ 22.♔f1 ♘c3+ 23.♔g1 axb6 24.♕b4 ♖a4 25.♕xb6 ♘xd1-+ Posli svi forsirani komplikacija crni je osto s topom i dvi lake figure protiv dame što mu daje veliku materijalnu pridnost i dalji tok partije pridstavlja samo priciznu realizaciju Fišera. 26.h3 ♖xa2 27.♔h2 ♘xf2 28.♖e1 ♖xe1 29.♕d8+ ♗f8 30. ♘xe1 ♗d5 31.♘f3 ♘e4 32.♕b8 b5 33.h4 h5 34.♘e5 ♔g7 35. ♔g1 ♗c5+ 36.♔f1 ♘g3+ 37.♔e1 ♗b4+ 38.♔d1 ♗b3+ 39.♔c1 ♘e2+ 40.♔b1 ♘c3+ 41.♔c1 ♖c2# mate 0-1

HOROSKOP ZA MART

OVAN: Da bi spričili „loše procine" u očekivanju daljnji događaja u ljubavnom životu, tribate smanjit tenziju što će postojat izmed vas i voljene osobe. Na poslu ćete bit zabrinuti čerez novi informacija el događaja i mož vam se učinit kako vam je sve krenilo u nikom pogrišnom pravcu, al ćete do kraja miseca rišit sve probleme. Na zdravstvenom planu nervoza.

BIK: Pridstoji vam novi serijal prijatni događanja u ljubavnom životu. Potribno je samo da voljenom biću pokažete pozitivnu stranu svoje ličnosti. Na poslu ćete osmislit dobar idejni plan sa namirom da ostvarite praktične rezultate na različitim stranama, a od koristi vam mož bit i dodatni entuzijazam i proširena poslovna inicijativa. Zdravlje uglavnom dobro.

BLIZANCI: Uporno ćete ignorisat nemogućnost partnera da vam priušti potpuno emotivno zadovoljstvo. Većim dilom miseca nalazićete se u sjajnoj psiho-fizičkoj formi i imat ambiciozne poslovne planove, a uz određenu dozu mudrosti i profesionalnog takta, lako ćete se nametnit pridpostavljenima. Početkom miseca mogući manji problemi s disajnim organima.

RAK: Ako dođete do novi saznanja o voljenoj osobi, za početak je bolje to pričutit, nego da otvarate dijalog koji vodi ka ljubavnom rivalstvu. Dilovaćete odlučno i snalažljivo u rišavanju poslovno-finansijski problema, al to vam donosi samo trenutnu satisfakciju i olakšanje. Ne ulazite u rizične situacije, jel nije vrime za nji. Zdravlje će bit stabilno.

LAV: U ljubavnom životu dilovaćete vrlo promišljeno i trizveno, a sve u želji da uspostavite bolju emotivnu kontrolu nad ovim segmentom života. Postojaće problemi što će remetit vaš svakodnevni poslovni ritam, al uz dodatnu upornost i pozitivnu energiju možte završit planirane obaveze. Zdravstveno ćete bit u dobroj formi.

DIVICA: Vaša osićanja i razum nalaziće se u „blagom neskladu", al to vam neće smetat da ostvarite svoje ljubavne namire. U želji za poboljšanjom svoji poslovni pozicija biće se dovoljno distancirat od svega kako biste kompletnu situaciju procinili s više strana. Povedite računa o mogućim problemima s bubrikima.

VAGA: U odnosu sa voljenom osobom česte promine raspoloženja mogu stvorit dodatnu nervozu. Dovoljno ste višti da u iznenadnim poslovnim situacijama što su prid vama dilujete trizveno, jel različiti propusti mogu uzrokovat dodatnu tenziju med saradnicima. Da održite dobro zdravlje više se krećite.

ŠKORPIJA: Pokadgod, ko sad, potriban vam je samo mali impuls da ositite velik emotivni zanos i da vas ljubavna inspiracija navede da usrićite voljenu osobu i svit oko sebe. Na poslu dilovaćete vrlo ambiciozno i imaćete dobru volju angažovat se na različitim stranama, a i saradnike ćete zainteresovat za vaše kreativne ideje. Zdravlje stabilno.

STRILAC: Možbit da vaš ljubavni odnos nije pritirano idiličan, al to vam neće smetat da se pridstavite u pozitivnom svitlu na različitim stranama. U nastojanjima da poboljšate svoju poziciju i uticaj na poslovnoj sceni biće vam potribno procinit tačan ishod u nikim važnim prigovorima. I uspićete, ako izbignete nervozu, koje će tokom miseca bit na pritek.

JARAC: Pokušaćete privazić emotivni nesklad u odnosu s voljenom osobom, čak i minjat svoje ponašanje el odluke, al ćete teško u svojim težnjama i uspit. Promišljeno upotribite svoje profesionalne manire i iskustvo u trenucima kad se budu rišavali vaši važni poslovni interesi. Mogući problemi s kostima noga.

VODOLIJA: Uporno ćete pokušavat privazić emotivnu slabost el trenutni nesporazum u odnosu s voljenom osobom, čerez čega vam je potribno pridstavit se u pozitivnom svitlu. Na poslovnom planu bićete zainteresovani za nove poslovne ideje i čiju ponudu, a da bi nji realizovali biće vam potribna dodatna energija. Bićete puni pozitivne energije, pa će i zdravlje bit dobro.

RIBE: Zadovoljstvo što će vas pratit u odnosu s voljenom osobom pozitivno će se reflektovat na vaše kreativno raspoloženje i na sveukupno ponašanje. U nastojanjima da budete zapaženi u poslovnim krugovima neprikidno ćete smišljat nova rišenja što tribaju ostavit pozitivan utisak na poslovne saradnike. Ne prikoracivajte utvrđena pravila ponašanja na poslu. Zdravlje zdravo dobro.

Dragan Tovarišić

UKRŠTENE RIČI

VODORAVNO: 1. Pravno lice; 8. Misto u Češkoj; 9. Liberalno-demokratska partija (skr.); 10. Pritoka Dona kod Rostova; 11. Jedno hemijsko jedinjenje; 12. Blidožuta smola mastikovog drveta; 15. Stransko žensko ime; **16. Naša glumica na sliki**; 23. Univerzalni instrument za mirenje; 24. Snaga, moć; 26. Prokopi; 27. Splet okolnosti; 29. Začini; 30. Ime glumice Lupino;

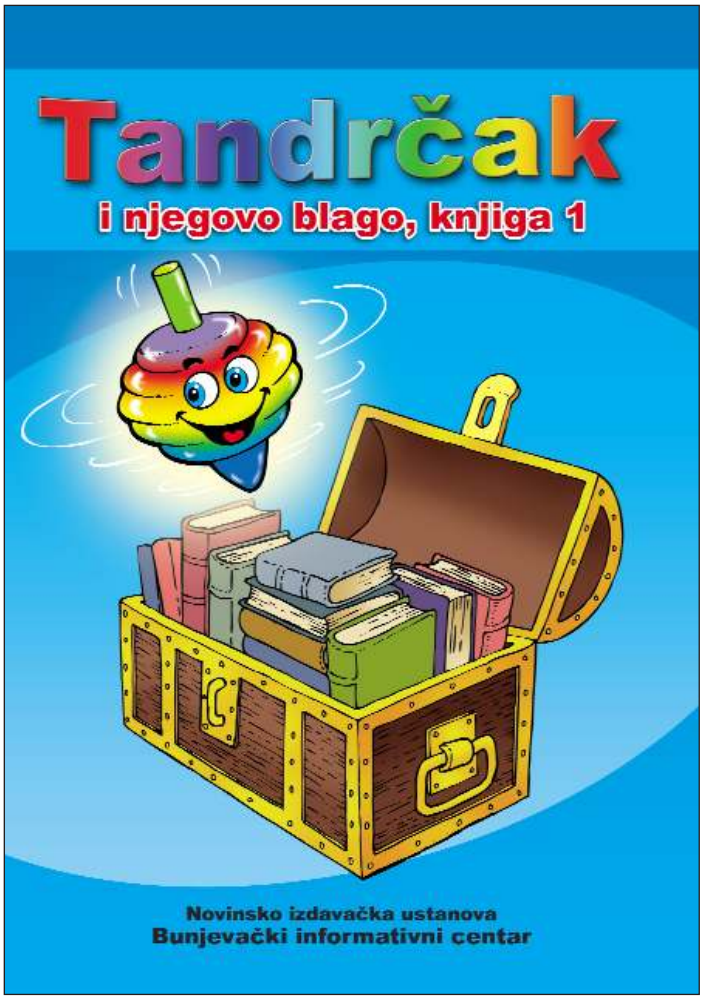
USPRAVNO: 1. Rasprava; 2. Radničko sportsko društvo (skr.); 3. Muška teniska lista; 4. Auto-obilužje za Vranje; 5. Potomci; 6. Žensko ime; 7. Operska pivačica, Marija; 11. Zbirke zemljopisni karata; 13. Misto u Rusiji; 14. Engleska plemićka titula; 16. Tegoba; 17. Gradić u Iranu; 18. Talijansko muško ime; 19. Islamski svećenik; 20. Vrsta drveta; 21. Držanje tila, atitida (skr.); 22. Žensko ime; 25. Ladovina; 28. Pokazna zaminica.

RIŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: naporan, olupina, vanila, aloja, d, k, Vu, ar, kamila, SRIĆAN BOŽIĆ, i, rakuni, SN, ren, MLADO LITO, Ana, Aoni, Iri, omac.

Zbornik radova „Etnolingvistička i istorijska istraživanja o Bunjevcima možte naručit na telefon 523-505, po cini od 300 dinara, nuz poštanske troškove.

Knjigu „Tandrčak i njegovo blago" možte naručit na telefon 523-505, po cini od 500 dinara, nuz poštanske troškove, el na telefon 064/0596371 kod Marije Horvat.

HIŽ
"HIDROIZOLACIJA"
ŽIVANOVIĆ
www.hiz.co.yu
025/440-470
063/440-470
Sombor, Šeste Ličke 25
VRŠI IZOLACIJU VLAŽNIH KUĆA
MAŠINSKO REZANJE ZIDOVA

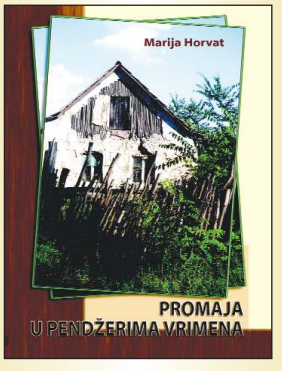

**Foto monografija Marije Horvat „Promaja u pendžerima vrimena"
mož se kupit kod
autora telefon: 024/550-230
064/0596371
i u Galeriji „Moj kutak"
Braće Radić
br 5 Subotica**